Βιώσιμες Λύσεις

για τους Ασυνόδευτους Ανήλικους στην Ευρώπη

Εθνική Έκθεση: Ελλάδα

Αλέκος Αναστασίου

Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η έκθεση απηχεί τις απόψεις του συγγραφέα και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν ευθύνεται για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	**Εισαγωγή.**	6
1.1.	Ασυνόδευτοι Ανήλικοι	6
1.2	Βιώσιμες Λύσεις: Διεθνές δίκαιο, Κατευθυντήριες Οδηγίες και Ευρωπαϊκή Ένωση	7
1.3	Μεθοδολογία Έργου	9
1.4	Μεθοδολογία έρευνας στην Ελλάδα	10
	Συμβουλευτική Επιτροπή	10
	Πάροχοι Υπηρεσιών	11
	Συμμετέχοντες - Ανήλικοι	11
1.5	Αποτελέσματα του έργου	12
2.	**Προϋποθέσεις για τον καθορισμό Μακροπρόθεσμων και Βιώσιμων Λύσεων**	12
3.	**Πληροφορίες για τη χώρα - Δημογραφικά**	14
3.1	Συνοπτική αναφορά για την Μετανάστευση / Διαδικασίες που αφορούν στους δικαιούχους Διεθνούς Προστασίας	15
	Ταυτοποίηση	15
	Εκτίμηση ηλικίας	16
	Κράτηση	18
	Επιτροπεία	19
3.2.	Ρυθμίσεις Φροντίδας	20
	Στέγαση	20
	Εκπαίδευση	22
	Υγεία	22
3.3	Εντοπισμός της οικογένειας και οικογενειακή επανένωση	23
4.	**Βιώσιμες Λύσεις - προοπτικές**	24
	Άσυλο / Δικαίωμα παραμονής	24
	Ένταξη	25
	Οικογενειακή Επανένωση σύμφωνα με τον κανονισμό του Δουβλίνου	26
	Επιστροφή και Επανένταξη	28
5.	**Καθορισμός Βιώσιμης Λύσης - Εμπλεκόμενοι φορείς και ο ρόλος τους**	30
6.	**Βιώσιμες λύσεις στην πράξη**	32
7.	**Τι λένε τα παιδιά**	34
8.	**Συμπερασματικά**	35

1. Εισαγωγή.

1.1 Ασυνόδευτοι Ανήλικοι

Τα ασυνόδευτα παιδιά, όπως και οι ενήλικες, εγκαταλείπουν τις χώρες τους για διάφορους λόγους. Μερικά ταξιδεύουν για να επανενωθούν με την οικογένειά τους που μετανάστευσε στο παρελθόν. Άλλα φεύγουν για να γλιτώσουν από τον πόλεμο, τις εμφύλιες συγκρούσεις, τις φυσικές καταστροφές ή τις διώξεις. Μερικά παιδιά μεταναστεύουν σε αναζήτηση εργασίας, ευκαιριών, εκπαίδευσης ή βελτίωσης του επιπέδου ζωής. Επίσης, παιδιά μπορεί να μεταναστεύουν ασυνόδευτα για να ξεφύγουν από κάποιο δύσκολο οικογενειακό περιβάλλον. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει σεξουαλική ή σωματική κακοποίηση ή την προοπτική αναγκαστικού γάμου. Άλλα μπορεί να μεταναστεύσουν για να ξεφύγουν από ακρωτηριασμό γυναικείων γεννητικών οργάνων, γάμους παιδιών ή στράτευση σε επίσημες ή ανεπίσημες ένοπλες δυνάμεις.[1] Κάποια ασυνόδευτα παιδιά επίσης, φεύγουν με την προτροπή των γονέων τους για να έχουν μια καλύτερη ζωή τα ίδια, βραχυπρόθεσμα, όσο και η οικογένειά τους, μακροπρόθεσμα.[2]

Ένας σημαντικός αριθμός ερευνών έχει επίσης δημοσιευτεί τα τελευταία χρόνια σχετικά με την ευαλωτότητα των ασυνόδευτων και αποχωρισμένων παιδιών[3] μετά τη μετανάστευση. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία ο αποχωρισμός από την οικογένεια και αυτούς που τα φροντίζουν μπορεί να είναι τραυματικός για τα παιδιά και έτσι να αυξήσει την ευαλωτότητα τους,[4] υποστηρίζεται δε ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι διατρέχουν υψηλό κίνδυνο να αντιμετωπίσουν: σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση, συμπεριλαμβανομένων του πρόωρου / αναγκαστικού γάμου και της εμπορίας ανθρώπων, της στρατολόγησης, της παιδικής εργασίας καθώς και της καταναγκαστικής οικιακής εργασίας, της κράτησης, των διακρίσεων, της παραμέλησης και της βίας.[5]

---

[1] Βλέπε, γενικά: Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), Οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία αρ. 8: Αιτήματα ασύλου παιδιών βάσει των άρθρων 1(Α)2 και 1(ΣΤ) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, διαθέσιμες στη διεύθυνση: http://www.refworld.org/protectionmanual.html

[2] Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης (ΕΔΜ), Ασυνόδευτοι Ανήλικοι - Συγκριτική μελέτη της ΕΕ (2010) σελ. 21, διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_9_politikalar/1_9_8_dispolitika/Policies_on_reception_return_and_integration_for_and_numbers_of_unaccompanied_minors.pdf

[3] Ασυνόδευτα παιδιά (που επίσης αποκαλούνται «ασυνόδευτοι ανήλικοι») είναι τα παιδιά, σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 1 της Σύμβασης, που έχουν αποχωριστεί από τους δύο γονείς τους και τους άλλους συγγενείς τα οποία δεν συνοδεύονται από τον κατά νόμο ή το έθιμο, υπεύθυνο για την επιμέλειά τους, ενήλικα. Χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά, είναι τα παιδιά, μικρότερα των δεκαοκτώ ετών, που έχουν αποχωριστεί από τους δύο γονείς τους ή από τον προηγούμενο υπεύθυνο κατά το νόμο ή το έθιμο για την επιμέλειά τους, ενήλικα, αλλά όχι κατ' ανάγκην από άλλους συγγενείς τους. Κατά συνέπεια μπορεί να πρόκειται για παιδιά που συνοδεύονται από άλλα ενήλικα μέλη της οικογένειάς τους. Τα παιδιά διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο να χωριστούν από τις οικογένειές τους ή αυτούς που τα φροντίζουν συνήθως, μέσα στο χάος των συγκρούσεων, της φυγής και του εκτοπισμού. Μερικά δεν ταξιδεύουν μόνα τους, αλλά μαζί με άλλους, ενδεχομένως συμπεριλαμβανομένων και διακινητών ή λαθρεμπό- ρων. Βλ. Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC), UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *Γενικό Σχόλιο αρ.6 (2005): Μεταχείριση των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους,* 1 Σεπτεμβρίου 2005, CRC/GC/2005/6, διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4d0227ed2

[4] Βλ. για παράδειγμα: Russell, S. (1999) Unaccompanied Refugee Children in the United Kingdom (Ασυνόδευτοι Ανήλικοι Πρόσφυγες στο Ηνωμένο Βασίλειο). International Journal of Refugee Law 11(1), Bhabha, J. and Young, W. (1999) Not Adults in Miniature (Δεν είναι ενήλικες σε μικρογραφία): Unaccompanied Child Asylum Seekers and the New U.S. Guidelines. (Ασυνόδευτα παιδιά αιτούντα άσυλο και οι νέες κατευθυντήριες οδηγίες των ΗΠΑ). *International Journal of Refugee Law* 11 (1) και Bhabha, J. (2004) Demography and rights: women, children and access to asylum (Δημογραφία και δικαιώματα: γυναίκες, παιδιά και πρόσβαση στο άσυλο). *International Journal of Refugee Law* 16 (2).

[5] Βλέπε, γενικά: Bhabha, J. (2014) Child Migration and Human Rights in a Global Age (Παιδική Μετανάστευση και Ανθρώπινα Δικαιώματα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης). Princeton, Princeton University Press.

Τα ασυνόδευτα και αποχωρισμένα παιδιά, όταν φθάσουν στη χώρα άφιξης, θεωρούνται ιδιαίτερα ευάλωτα, επειδή στερούνται της ουσιαστικής φροντίδας ενηλίκων και των παραδοσιακών συστημάτων υποστήριξης των γονέων και της οικογένειας.[6] Για το λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και άλλοι, θεωρούν ότι η εξεύρεση μιας βιώσιμης λύσης για τα αποχωρισμένα παιδιά, θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα.[7]

1.2 Βιώσιμες λύσεις: Διεθνές δίκαιο, Κατευθυντήριες Οδηγίες και Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην ενδιάμεση έκθεσή της σχετικά με την εφαρμογή του σχεδίου δράσης για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, αναγνώρισε την «πρόληψη, υποδοχή και εξεύρεση βιώσιμης λύσης» ως ένα από τα κύρια σημεία εστίασης όσον αφορά την προώθηση μιας πανευρωπαϊκής προσέγγισης για την φροντίδα των ασυνόδευτων παιδιών, επαναλαμβάνοντας την ανάγκη για εναρμόνιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο.[8] Στοχεύοντας στην εναρμόνιση των προαναφερόμενων σημείων σε όλη την Ευρώπη, πρέπει να υπάρξει μια κατανόηση των βασικών αρχών και της ορολογίας στο πεδίο. Υπάρχει γενικά έλλειψη σαφήνειας σχετικά με τον όρο «βιώσιμες λύσεις» όσον αφορά σε ασυνόδευτα και αποχωρισμένα παιδιά, ενώ ο όρος εμφανίζεται σε μια σειρά από σχόλια, εκθέσεις και κατευθυντήριες οδηγίες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή,[9] η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες,[10] το Πρόγραμμα Αποχωρισμένων Παιδιών στην Ευρώπη (SCEP),[11] η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού,[12] ο Προγραμματισμός της Ζωής (Life Projects) του Συμβουλίου της Ευρώπης,[13] οι Ανακοινώσεις για τα Παιδιά της UNICEF,[14] οι Θεμελιώδεις Αρχές για τα Αποχωρισμένα Παιδιά στην Ευρώπη,[15] ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων,[16] η Έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας και της UNICEF για την Ασφάλεια και την Υγεία[17], όπως και η Ευρωπαϊκή νομοθεσία[18], δείχνουν ότι η εξεύρεση βιώσιμης λύσης, που θα είναι προς

---

[6] Βλέπε: SCEP Statement of Good Practice (Διακήρυξη Καλών Πρακτικών), Μάρτιος 2010, 4η Αναθεωρημένη Έκδοση, διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://scep.sitespirit.nl/images/18/205.pdf

[7] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Βρυξέλλες 28/9/2012 COM (2012) 554 τελικό, διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/uam/uam_report_20120928_en.pdf

[8] Αυτόθι.

[9] Σύσταση CM/Rec (2007) 9 της Επιτροπής Υπουργών στα κράτη μέλη σχετικά με τα Σχέδια Ζωής (Life Projects) για τους ασυνόδευτους ανήλικους μετανάστες. https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1164769

[10] Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), *Εγχειρίδιο (Πεδίου) για την εφαρμογή των κατευθυντήριων οδηγιών για τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος (BID), της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες*, Νοέμβριος 2011, διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://www.refworld.org/docid/4e4a57d02.html

[11] Υποσημείωση 7.

[12] Σχόλιο αρ. 6

[13] L. Drammeh (2010) Life Projects for Unaccompanied Migrant Minors (Σχέδια Ζωής για τους Ασυνόδευτους Ανήλικους Μετανάστες): A handbook for front-line professionals (Life Projects) (Εγχειρίδιο για τους επαγγελματίες της πρώτης γραμμής (Σχέδια Ζωής), διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://www.refworld.org/pdfid/545ca9e74.pdf

[14] Βλ. για παράδειγμα, Ταμείο Παιδιών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (UNICEF), *Ανακοίνωση για τα Παιδιά, Αφγανιστάν 2013*, Ιανουάριος 2013, διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://www.refworld.org/docid/5124c09e2.html

[15] Βλέπε: http://www.corestandardsforguardians.com/.

[16] Ευρωπαϊκή Ένωση: Ευρωπαϊκός Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΟΘΔ), «*Guardianship for children deprived of parental care» («Επιτροπεία των παιδιών χωρίς γονεϊκή φροντίδα*: *Εγχειρίδιο για την ενίσχυση των συστημάτων επιτροπείας με σκοπό την κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών των παιδιών θυμάτων εμπορίας»), Ιούνιος 2014,* διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://fra.europa.eu/en/publication/2014/guardianship-children-deprived-parental-care

[17] Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), "Safe and Sound" ("*Σώος και Αβλαβής: Τι μπορούν να κάνουν τα κράτη για να διασφαλιστεί ο σεβασμός του βέλτιστου συμφέροντος των ασυνόδευτων και αποχωρισμένων παιδιών στην Ευρώπη")*, Οκτώβριος 2014, διαθέσιμο στη διεύθυνση:

το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, αποτελεί μέρος ενός ισχυρού συστήματος προστασίας των ασυνόδευτων και αποχωρισμένων παιδιών. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες σημειώνει επίσης ότι η αρχή αυτή ισχύει τόσο στην περίπτωση παιδιού στο οποίο έχει χορηγηθεί άσυλο, όσο και σε εκείνο που έχει λάβει αρνητική απόφαση σε σχέση με το αίτημα ασύλου. Η UNICEF και η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες επισημαίνουν ότι η εξατομικευμένη εκτίμηση των αναγκών προστασίας του παιδιού είναι πολύ σημαντική, ιδιαίτερα δε όταν η λύση που προκρίνεται συμπεριλαμβάνει τη χορήγηση καθεστώτος διεθνούς προστασίας (προσφυγικού ή επικουρικής). [19] Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες υποστηρίζει ότι η λύση θα πρέπει να είναι εξατομικευμένη και όλες οι πτυχές της υπόθεσης, θα πρέπει να εξετάζονται διεξοδικά, πάντα με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.[20]

Το Πρόγραμμα Αποχωρισμένων Παιδιών στην Ευρώπη (SCEP) και οι «Βασικοί Κανόνες» εμμένουν στο ότι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει να προσδιοριστεί βραχυπρόθεσμα *και* μακροπρόθεσμα με την εξεύρεση μιας βιώσιμης λύσης, η οποία θα καλύπτει όλες τις ανάγκες προστασίας τους, θα λαμβάνει υπόψη τις δικές τους απόψεις και, όπου είναι δυνατόν, θα ανατρέψει την κατάσταση τους ως ασυνόδευτων ή αποχωρισμένων, εξετάζοντας μεταξύ άλλων την πιθανότητα οικογενειακής επανένωσης στη χώρα άφιξης, σε τρίτη χώρα ή στη χώρα καταγωγής τους.[21] Υπαγορεύει επίσης ότι η εκτίμηση αυτή λαμβάνει υπόψη την εθνικότητα, την ανατροφή του παιδιού, το εθνοτικό, πολιτιστικό και γλωσσικό υπόβαθρο,[22] τις ιδιαίτερες ευαλωτότητες και τις ανάγκες προστασίας, καθώς επίσης και τις απόψεις του παιδιού σύμφωνα με την ηλικία και την ωριμότητά του.[23] Θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη τα παραπάνω όταν γίνεται ο καθορισμός των όρων διαβίωσης του παιδιού.[24]

Το Συμβούλιο της Ευρώπης στα «Σχέδια Ζωής» υποστηρίζει ότι ο σκοπός της εξέτασης αυτών των παραγόντων είναι να αναπτύξει τις ικανότητες και τις δυνατότητες του κάθε παιδιού, για να στηρίξει την ανάπτυξη της ανεξαρτησίας και της υπευθυνότητας και την ικανότητα να επιτρέπει σε κάθε νεαρό άτομο να γίνει ενεργό μέλος της κοινωνίας, ανεξάρτητα από το αν παραμείνει στην χώρα υποδοχής ή επιστρέψει στην χώρα καταγωγής.[25] Η οδηγία αυτή αναδεικνύει την σύνδεση της διαδικασίας των βιώσιμων λύσεων

---

http://www.refworld.org/docid/5423da264.html

[18] Ευρωπαϊκή Ένωση: Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Οδηγία 2011/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2011 για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και την προστασία των θυμάτων της, καθώς και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ του Συμβουλίου.* Προοίμιο: Αιτιολογική έκθεση 23 και άρθρο 16(2). Διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036&from=EN

[19] Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), Οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία αρ. 8: Αιτήματα ασύλου παιδιών βάσει των άρθρων 1(Α)2 και 1(ΣΤ) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, διαθέσιμες στη διεύθυνση: http://www.refworld.org/protectionmanual.html

[20] Αυτόθι.

[21] SCEP Διακήρυξη Καλών Πρακτικών σ 36.

[22] Ευρωπαϊκή Ένωση: Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26 Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση),* 29 Ιουνίου 2013, L 180/96. Διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://www.refworld.org/docid/51d29db54.html

[23] Αυτόθι & Σχόλιο αρ. 6.

[24] Ευρωπαϊκή Ένωση: Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13 Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, (αναδιατύπωση),* 20 Δεκεμβρίου 2011, ΕΕ L 337, άρθρο 31 30(3). Διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0095&from=EN

[25] Σχέδια Ζωής 2010.

με την διαδικασία προσδιορισμού του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Ως εκ τούτου, η βιώσιμη λύση πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος και να αντικατοπτρίζει το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Η άποψη αυτή υποστηρίζεται από την περιγραφή της διαδικασίας βιώσιμης λύσης της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Αναφέρει δε ότι θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού[26] σύμφωνα με το άρθρο 3.1 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΣΔΠ) εκ των προτέρων και πριν ληφθεί απόφαση σχετικά με την βιώσιμη λύση.[27] Με τον τρόπο αυτό η εκτίμηση του βέλτιστου συμφέροντος πρέπει να προηγείται της λήψης αποφάσεων που αφορούν τη βιώσιμη λύση. Καθώς η διαδικασία βιώσιμης λύσης εξελίσσεται, το βέλτιστο συμφέρον πρέπει επίσης να επανεξετάζεται σύμφωνα με τις μεταβολές των περιστάσεων ή τις επιθυμίες του παιδιού. Οι προαναφερόμενες εκθέσεις και κατευθυντήριες οδηγίες υποστηρίζουν ότι πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για την πρόοδο, την παρακολούθηση και την επανεξέταση ή την αναθεώρηση του σχεδίου, τόσο σε τακτική βάση όσο και σύμφωνα με τις μεταβολές στην κατάσταση του ανηλίκου.

Τα « Σχέδια Ζωής» υποστηρίζουν ότι η λύση πρέπει να είναι βιώσιμη[28] τόσο για τα κράτη μέλη όσο και τους ίδιους τους ανήλικους, αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις που προκύπτουν από τη μετανάστευση των ασυνόδευτων ανηλίκων.[29] Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΟΘΔ), υποστηρίζει ότι η λύση αυτή θα πρέπει επίσης να διασφαλίζει ότι τα δικαιώματα του παιδιού είναι εξασφαλισμένα στο μέλλον.[30]
Συνοψίζοντας, οι υπάρχουσες οδηγίες, η έρευνα και τα αποτελέσματα διαφόρων προγραμμάτων καταλήγουν στο ότι μια μόνιμη και διαρκής λύση είναι μία *βιώσιμη λύση που καθορίζεται το συντομότερο δυνατό, δίνει τη δυνατότητα επανεξέτασης και αναθεώρησης, συνεκτιμά το προσωπικό βέλτιστο συμφέρον του παιδιού λαμβάνοντας υπόψη: την οικογενειακή κατάσταση, το ιστορικό, συμπεριλαμβανομένης της εθνικότητας, την θρησκεία και την κουλτούρα, την ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένων επίσης των κινδύνων της εμπορίας ανθρώπων, τα ιδιαίτερα ευάλωτα σημεία και τις ανάγκες προστασίας και τις απόψεις των ίδιων των παιδιών ανάλογα με την ικανότητα του παιδιού*.
Ωστόσο, η υπάρχουσα και σχετική με το θέμα έρευνα, δεν προσδιορίζει τον τρόπο καθορισμού βιώσιμων λύσεων στην πράξη. Εξαίρεση αποτελούν οι εθνικές και η διεθνής αναφορά του προγράμματος «**Βασικοί Κανόνες για Επιτρόπους**» (Core Standards for Guardians) καθώς επίσης και το εγχειρίδιο του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που συμπεριλαμβάνουν στον σχολιασμό τους την πρακτική που ακολουθείται σε κράτη μέλη.

Βασικός στόχος του προγράμματος είναι η ανασκόπηση της σχετικής έρευνας που έχει διεξαχθεί και η επέκτασή της ειδικά σε θέματα που αφορούν τις βιώσιμες λύσεις στο Βέλγιο, την Γερμανία, την Ελλάδα, το Ηνωμένο βασίλειο, την Ιρλανδία, την Κύπρο, τη Μάλτα, την Ολλανδία και την Σλοβακία. Το πρόγραμμα επιδιώκει να καθορίσει τι σημαίνει στην πράξη ο όρος «βιώσιμες λύσεις» και να αναδείξει παραδείγματα καλών πρακτικών, προληπτικές και καινοτόμες προσεγγίσεις. Στο πλαίσιο του προγράμματος η παρούσα έκθεση στόχο έχει να αναδείξει τη διαδικασία που ακολουθείται σχετικά με τις βιώσιμες λύσεις για τα ασυνόδευτα ανήλικα στην Ελλάδα.

1.3 Μεθοδολογία Έργου

Πραγματοποιήθηκε «έρευνα γραφείου» (Desk research) με σκοπό τη δημιουργία πλαισίου για τον όρο «βιώσιμη λύση» ως μέρος της φροντίδας για τα ασυνόδευτα παιδιά στην Ευρώπη. Αυτή έγινε με την εξέταση των υφιστάμενων εννοιών του όρου, στο πλαίσιο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UNCRC), Σχόλιο αρ. 6 και τις σχετικές οδηγίες του Συμβουλίου. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και νομολογίας. Το γενικό πλαίσιο και η σύντομη ανασκόπηση της βιβλιογραφίας περιλαμβάνεται στην εισαγωγή των 9 Εθνικών Εκθέσεων και στην Διεθνή

[26] Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989, άρθρο 3.1.
[27] Βλέπε σχήμα 1 σε «Σώος και Αβλαβής» (Safe and Sound), σ. 16
[28] Σχέδια Ζωής, 2010 σελ. 9
[29] Αυτόθι.
[30] Υποσημείωση 16.

Έκθεση. Συντονιστής του προγράμματος ήταν το Ιρλανδικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες. Η Σχολή Εφαρμοσμένων Κοινωνικών Επιστημών του University College στο Δουβλίνο και η Ομάδα Κοινωνικής Εργασίας του Οργανισμού για το Παιδί και την Οικογένεια (Tusla) στην Ιρλανδία, ήταν μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής και Σύμβουλοι για το έργο και συνέβαλαν τόσο στην ανάπτυξη όσο και στην ενδιάμεση αξιολόγηση του. Υπήρχε επίσης συνεργασία σε συμβουλευτικό επίπεδο με μέλη του προγράμματος για τα αποχωρισμένα από την οικογένεια τους παιδιά στην Ευρώπη (SCEP), τα οποία συνεισέφεραν στην διαμόρφωση των πεδίων της έρευνας. Εκπρόσωποι των ανωτέρω παρευρέθηκαν σε συνεδρίαση στο Λονδίνο, στην οποία συμμετείχαν και εκπρόσωποι από τους 9 εταίρους του προγράμματος. Στην συνάντηση παρουσιάστηκαν τα πρώτα/βασικά ευρήματα σε εθνικό επίπεδο, συζητήθηκε ο τρόπος με τον οποίο θα μπορούσε να έχει μεγαλύτερη απήχηση η παρουσίαση των συμπερασμάτων και η ανάδειξη καλών πρακτικών και οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την άποψη τους σχετικά με την ανάπτυξη του «Οδηγού».

Συντονιστής και Εθνικοί Εταίροι	
Irish Refugee Council	Ιρλανδία
Department of Applied Social Science, University College Dublin	Ιρλανδία
Social Work Team for Separated Children of the Child and Family Agency	Ιρλανδία
Ευρωπαίοι Εταίροι	
Bundesfachverband Unbegleitete Minderjährige Flüchtlinge	Γερμανία
Defence for Children – ECPAT	Ολλανδία
Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες	Ελλάδα
Hope for Children UNCRC Policy Centre	Κύπρος
Human Rights League	Σλοβακία
Service Droit de Jeunes	Βέλγιο
The Children's Society	Ηνωμένο Βασίλειο
The People for Change Foundation	Μάλτα
Σε συνεργασία με:	
Πρόγραμμα Αποχωρισμένων Παιδιών στην Ευρώπη(SCEP)	

1.4 Μεθοδολογία της έρευνας στην Ελλάδα

Για την εθνική έρευνα στην Ελλάδα ακολουθήθηκε μικτή μέθοδος προσέγγισης. Πραγματοποιήθηκε έρευνα γραφείου (desk research), η οποία περιελάμβανε ανασκόπηση της Ελληνικής Νομοθεσίας, των πολιτικών και της υφιστάμενης κατάστασης, συστήθηκε Συμβουλευτική Επιτροπή αποτελούμενη από εμπειρογνώμονες που εργάζονται στον συγκεκριμένο τομέα, πραγματοποιήθηκαν επτά συνεντεύξεις με φορείς και υπηρεσίες, κυβερνητικές και μη, καθώς και με 11 ασυνόδευτους ανήλικους, οι οποίοι κατά το χρόνο της έρευνας φιλοξενούνταν στο κέντρο υποδοχής του Συλλόγου Μερίμνης Ανηλίκων στην Αθήνα. Ο συνδυασμός αυτός εξασφάλισε τη συγκέντρωση διαφόρων απόψεων και επίσης μια ολοκληρωμένη ανασκόπηση της τρέχουσας κατάστασης.

Συμβουλευτική Επιτροπή

Η Συμβουλευτική Επιτροπή αποτελείτο από 7 μέλη τα οποία εκπροσωπούσαν θεσμούς και οργανώσεις που συμμετέχουν στην πολιτική ασύλου και μετανάστευσης και ιδιαίτερα στον τομέα των ασυνόδευτων ανηλίκων. Έγινε μια προσπάθεια να ξεπεραστεί το πρόβλημα της αλληλοεπικάλυψης μεταξύ των μελών της Συμβουλευτικής Επιτροπής και των εκπροσώπων που παραχώρησαν συνέντευξη. Αυτό προέκυψε

επειδή δεν υπάρχουν πολλοί φορείς που να ασχολούνται με τους ασυνόδευτους ανήλικους στην Ελλάδα, ειδικά για θέματα σχετικά με βιώσιμες λύσεις.

Πίνακας μελών συμβουλευτικής επιτροπής

Φορέας - Υπηρεσία	Ονοματεπώνυμο εκπροσώπου
Υπουργείο Εργασίας, Διεύθυνση Κοινωνικής Αντίληψης και Αλληλεγγύης, Τμήμα Προστασίας Αιτούντων Άσυλο και Προσφύγων	Λαμπρινή Ζώη, Ιωάννης Αβρανάς
Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη – Υπηρεσία Ασύλου	Ελένη Πετράκη
Συνήγορος του Παιδιού	Σταματίνα Πούλου
UNHCR, Γραφείο Αθήνας	Ξένια Πασσά και Μαριέλλα Μιχαηλίδου
Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης - Γραφείο Αθήνας	Ανδρομάχη Λαζαρίδη
ΑΡΣΙΣ Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων	Δήμητρα Σουλελέ
PRAKSIS	Ντίνα Βαρδαραμάτου

Πάροχοι Υπηρεσιών

Πραγματοποιήθηκαν 7 συνεντεύξεις με εκπροσώπους κρατικών και μη κρατικών φορέων, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον τομέα του Ασύλου και της Μετανάστευσης στην Ελλάδα και το έργο τους σχετίζεται με την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Οι εκπρόσωποι των κρατικών φορέων εργάζονται στο Υπουργείο Εργασίας, Διεύθυνση Κοινωνικής Αντίληψης και Αλληλεγγύης, στην Υπηρεσία Ασύλου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, Περιφέρεια Αττικής και στο γραφείο του Συνηγόρου του Παιδιού. Οι εκπρόσωποι των μη κρατικών φορέων προέρχονταν από δύο Διεθνείς οργανισμούς (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης) και δύο ΜΚΟ (Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και Ιατρική Παρέμβαση).

Συμμετέχοντες - Νέοι

Πραγματοποιήθηκε συνάντηση με 11 νέους, σε αίθουσα του ξενώνα του Συλλόγου Μερίμνης Ανηλίκων όπου και διέμεναν. Ο συντονιστής παρουσίασε: την Σύμβαση των Δικαιωμάτων του παιδιού σύμφωνα με ειδικά διαμορφωμένο εγχειρίδιο για παιδιά, [31] εισήγαγε την έννοια των βιώσιμων λύσεων και εξήγησε το σκοπό της συνάντησης και την σημασία που έχουν οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- ✓ Γιατί νομίζετε ότι είναι σημαντικός ο καθορισμός μιας βιώσιμης λύσης;
- ✓ Εάν εσείς καθορίζατε την βιώσιμη λύση για κάποιο άλλο παιδί, με ποια διαδικασία θα το κάνατε;

Όλοι οι νέοι που συμμετείχαν είναι αγόρια ηλικίας μεταξύ 12 έως 18 ετών και κατάγονται από την Ερυθραία (3), Αφγανιστάν (3), Συρία (2), Πακιστάν (1), Ιράκ (1) και Μπαγκλαντές (1). Το διάστημα παραμονής των ασυνόδευτων ανήλικων στον ξενώνα κυμαινόταν μεταξύ ενός μηνός και τριών ετών, ενώ κάποια παιδιά ήταν κρατούμενα για μικρό διάστημα πριν την μετακίνηση τους στον ξενώνα.

Γένος	**Μέσος Όρος Ηλικίας**	**Συμμετέχοντες**
Αγόρια	16,5	11

[31] http://www.0-18.gr/downloads/entipo_simbasi_ex.pdf

1.5 Αποτελέσματα του έργου

Η έκθεση αυτή αποτελεί το βασικό αποτέλεσμα του ερευνητικού σκέλους του προγράμματος στην Ελλάδα και αναδεικνύει την τρέχουσα πρακτική σχετικά με την έννοια «βιώσιμες λύσεις». Η διεθνής έκθεση είναι μία συνθετική αναφορά, η οποία καθορίζει το εννοιολογικό πλαίσιο για τις βιώσιμες λύσεις που αφορούν στην προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ευρώπη. Επίσης προετοιμάζεται Οδηγός Καλών Πρακτικών σχετικών με τον καθορισμό, την εφαρμογή και την επανεκτίμηση των βιώσιμων λύσεων για τα ασυνόδευτα ανήλικα. Ο Οδηγός θα παρέχει ένα πλαίσιο αναφοράς, το οποίο θα συμπεριλαμβάνει κατάλογο σημείων για όσους είναι αρμόδιοι να καθορίσουν, να εφαρμόσουν και να επαναξιολογήσουν την βιώσιμη λύση.

2. Προϋποθέσεις για τον Καθορισμό Βιώσιμων Λύσεων

Ο καθορισμός βιώσιμων λύσεων για τους ασυνόδευτους ανήλικους είναι μια διαδικασία στην οποία εμπλέκονται αρκετοί παράγοντες και υπηρεσίες και εμπεριέχει αρκετά βήματα. Ωστόσο, συγκεκριμένες προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται έτσι ώστε να υπάρχει η δυνατότητα για τον καθορισμό μιας βιώσιμης λύσης. Αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζει τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία του περιβάλλοντος και των ευκαιριών, τόσο για τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος, όσο και για τον σχεδιασμό της βιώσιμης λύσης

Πρώτον, τα Σχέδια Ζωής υποστηρίζουν ότι ένα ισχυρό νομικό πλαίσιο, το οποίο τοποθετεί το παιδί σταθερά στο κέντρο, είναι απαραίτητο.[32] Αρκετές εκθέσεις υποστηρίζουν ότι το νομικό πλαίσιο θα πρέπει να περιλαμβάνει: πρόβλεψη για το διορισμό εκπροσώπων για τους ασυνόδευτους ανήλικους , πρόβλεψη νομικής δυνατότητας στον εκπρόσωπο να καθορίζει το βέλτιστο συμφέρον και τη βιώσιμη λύση, και γενικά ένα νομικό πλαίσιο προς όφελος του παιδιού, το οποίο διασφαλίζει και προστατεύει τους ασυνόδευτους ανήλικους.[33]

Δεύτερον, και με δεδομένο τον καθοριστικό ρόλο του επιτρόπου ή του εκπροσώπου των ασυνόδευτων ανηλίκων , τα Σχέδια Ζωής (Life Projects), το εγχειρίδιο του FRA και πολυάριθμες μελέτες υποστηρίζουν ότι οι επίτροποι των ασυνόδευτων ανηλίκων πρέπει να έχουν τις σχετικές ικανότητες για να μπορούν να καθορίσουν βιώσιμες λύσεις για ασυνόδευτους ανήλικους λαμβάνοντας υπόψη το βέλτιστο συμφέρον τους.[34] Κάποιες εκθέσεις αναφέρουν ότι το να έχει κανείς εμπειρία στην κοινωνική εργασία και στην κοινωνική φροντίδα είναι το πλέον ενδεδειγμένο. Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι ο επίτροπος θα πρέπει να έχει νομικό υπόβαθρο.[35] Πολλές μελέτες υποστηρίζουν επίσης ότι, εκτός από τα απαιτούμενα προσόντα, οι σχετικές αρμοδιότητες περιλαμβάνουν συγκεκριμένη επαγγελματική ανάπτυξη μέσω εκπαίδευσης σε θέματα διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, ψυχολογικού τραύματος, της νομοθεσίας για το άσυλο κ.α.[36]

Τρίτον, αρκετές έρευνες εξετάζουν την δυνατότητα του επιτρόπου να δημιουργεί σχέσεις εμπιστοσύνης με τους ασυνόδευτους ανήλικους. Αρκετές εκθέσεις και μελέτες καταδεικνύουν πόσο σημαντική είναι η δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης, η οποία είναι κομβικό στοιχείο για τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού , τον σχεδιασμό μέτρων φροντίδας σε συνεργασία με το ίδιο και για λογαριασμό του.[37] Μελέτες έχουν δείξει ότι η δυσκολία των παιδιών να λένε την αλήθεια και η δυσκολία των

[32] Σχέδια Ζωής 2010, σ. 12-13.

[33] Βλέπε για παράδειγμα: Goeman, M. et al. (2011) Core Standards for guardians of separated children in Europe: Goals for guardians and authorities Leiden, (Βασικοί Κανόνες για επιτρόπους ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ευρώπη: Στόχοι για τους Επιτρόπους και τις Αρχές Leiden): Defence for Children, Ολλανδία; ENGI, 2010 *Towards a European Network of Guardianship Institutions*, (Για ένα Ευρωπαϊκό Δίκτυο Θεσμών Επιτροπείας) Utrecht.

[34] Αυτόθι και Σχέδια Ζωής 2010 και Εγχειρίδιο 2014.

[35] Goeman, M. et al. (2011) Βασικοί Κανόνες για επιτρόπους ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ευρώπη: Στόχοι για τους Επιτρόπους και τις Αρχές Leiden: Defence for Children, Ολλανδία.

[36] Αυτόθι.

[37] Βλέπε για παράδειγμα: Goeman, M. et al. (2011) Βασικοί Κανόνες για επιτρόπους ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ευρώπη: Στόχοι για τους Επιτρόπους και τις Αρχές Leiden: Defence for Children, Ολλανδία; Arnold, S., 2011. Βασικοί

επιτρόπων να πιστέψουν αυτό που λένε τα παιδιά, παρουσιάζεται ως εμπόδιο στον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.[38] Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να παρέχεται από το κράτος στον επίτροπο, η δυνατότητα ανάπτυξης και δημιουργίας σχέσης εμπιστοσύνης με τους ασυνόδευτους ανήλικους. Κάποιες εκθέσεις υποστηρίζουν ότι ο θεσμός της ανεξάρτητης επιτροπείας είναι ένας τρόπος για να βοηθήσει στην εικόνα που έχουν τα παιδιά για αυτούς και συγκεκριμένα να τα πείσει ότι ο επίτροπος θα σταθεί στο πλευρό τους.[39]

Τέλος, οι προαναφερθείσες μελέτες και εκθέσεις αναδεικνύουν τον μεγάλο αριθμό σημαντικών συντελεστών στην ζωή του παιδιού, οι οποίοι θα μπορούσαν να συνδράμουν στην διαδικασία καθορισμού μιας βιώσιμης λύσης. Βλέπε, για παράδειγμα, το σχήμα από το εγχειρίδιο του FRA[40] και σχεδιάγραμμα που δημιούργησαν νέοι στο πλαίσιο συνάντησης για το πρόγραμμα των Βασικών Αρχών για Επιτρόπους.[41]

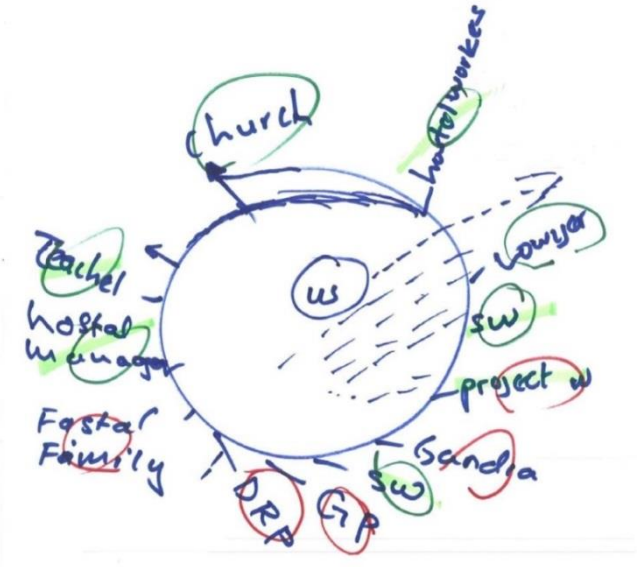

42

Οι παραπάνω μελέτες υποστηρίζουν ότι χρειάζεται μια διεπιστημονική προσέγγιση για τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος , των βιώσιμων λύσεων και την λήψη άλλων αποφάσεων σχετικών με το παιδί.[43] Η έκθεση αυτή παρουσιάζει την τρέχουσα κατάσταση στην Ελλάδα και επιδιώκει να αναδείξει αν και σε ποιό βαθμό υπάρχουν αυτές οι προϋποθέσεις γενικά και ειδικά ποιό είναι το πλαίσιο των διαρκών λύσεων. Οι προϋποθέσεις για τον καθορισμό βιώσιμων λύσεων παρουσιάζονται επίσης στην σχετική διεθνή έκθεση.

Κανόνες για επιτρόπους ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ευρώπη, Εθνική Αξιολόγηση: Ιρλανδία. Δουβλίνο: Irish Refugee Council; Ní Raghallaigh, M. (2013) 'The causes of mistrust amongst asylum seekers and refugees: insights from research with unaccompanied asylum seeking minors living in the Republic of Ireland'. *Journal of Refugee Studies*, 27 (1):82-100.

[38] Ibid.

[39] Goeman, M. et al. (2011) Βασικοί Κανόνες για επιτρόπους ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ευρώπη: Στόχοι για τους Επιτρόπους και τις Αρχές Leiden: Defence for Children, Ολλανδία.

[40] Εγχειρίδιο 2014, σ. 91.

[41] Arnold, S., 2011. Βασικοί Κανόνες για επιτρόπους ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ευρώπη, Εθνική Αξιολόγηση: Ιρλανδία. Δουβλίνο: Irish Refugee Council, σ. 61.

[42] Εσωτερικός Κύκλος: 'Εμείς' εκπροσωπεί τα παιδιά που συμμετείχαν στην ομάδα εργασίας. Εξωτερικός κύκλος: Εκκλησία, Εργαζόμενοι σε κέντρο φιλοξενίας, Δικηγόροι, Κοινωνικοί Λειτουργοί, Εργαζόμενοι στο πρόγραμμα, Αστυνομία, Γενικός Γιατρός, Κοινοτικές οργανώσεις , Ανάδοχες Οικογένειες, Δάσκαλοι.

[43] Βλέπε: Σχέδια Ζωής 2010 σ. 13 και Goeman, M. et al. (2011) Βασικοί Κανόνες για επιτρόπους ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ευρώπη: Στόχοι για τους Επιτρόπους και τις Αρχές Leiden: Defence for Children, Ολλανδία.

3. Πληροφορίες για τη χώρα - Δημογραφικά

Ο ακριβής αριθμός των ασυνόδευτων ανηλίκων που φτάνουν στην Ελλάδα σε ετήσια βάση είναι άγνωστος. Υπάρχουν δεδομένα για τις συλλήψεις για παράνομη είσοδο στις παραμεθόριες περιοχές της Ελλάδας, αλλά δεν περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με την ηλικία, το φύλο ή την κατηγορία ευαλωτότητας. Υπάρχουν δύο κύριες πηγές επίσημων στοιχείων για τον αριθμό των ασυνόδευτων ανηλίκων: Τα στατιστικά στοιχεία της νέας Υπηρεσίας Ασύλου για τις αιτήσεις ασύλου που υποβάλλονται από ασυνόδευτους ανήλικους και τα στατιστικά στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.)[44] τα οποία αφορούν σε αιτήσεις που υποβάλλονται για την ένταξη των ασυνόδευτων ανήλικων σε κέντρο υποδοχής. Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι αιτήσεις για ένταξη σε κέντρο υποδοχής έχουν υπερδιπλασιαστεί από 1150 το 2013, σε 2390 το 2014. Επιπλέον, κατά τους πρώτους έξι μήνες της λειτουργίας της νέας Υπηρεσίας Ασύλου 196 παιδιά υπέβαλαν αίτημα ασύλου, ενώ 758 αιτήσεις για φιλοξενία υποβλήθηκαν στο ΕΚΚΑ. Επιπλέον, το 2014, καταγράφηκαν 447 αιτήσεις ασύλου, ενώ οι αιτήσεις για φιλοξενία σε κέντρο υποδοχής έφτασαν τις 2390. Στην ουσία, μόνο 1 στους 5 (20,4%) από τους ασυνόδευτους ανήλικους που ζητούν στέγαση υποβάλλουν αίτημα ασύλου.

Νέα Υπηρεσία Ασύλου, Στατιστικά στοιχεία [45]

Αιτήσεις ασύλου	**7.6.2013 – 31.12.2013**			**Ιανουάριος 2014 - Δεκέμβριος 2014**	
Άνδρες	3654	75,90%		7647	81,10%
Γυναίκες	1162	24,10%		1785	18,90%
Σύνολο	4816	100,00%		9432	100,00%
(Ασυνόδευτοι ανήλικοι)	**196**	**4,10%**		**447**	**4,70%**

Αιτήσεις ασυνόδευτων ανηλίκων για αποδοχή που παρελήφθησαν από τα ΕΚΚΑ το 2013[46]

Ασυνόδευτοι ανήλικοι	Μέσος όρος ηλικίας	Άνω των 12 ετών	Έως 12 ετών	**Σύνολο**
Άρρεν	16 ε 5 μ 2 ημ	1078	22	1100
Θήλυ	13 ε 11 μ 16 ημ	38	12	50
	Μ.Ο. Α και Θ 16 ε 3 μ 23 ημ	**1116**	**34**	**1.150 ΑΑ**

Αιτήματα ασυνόδευτων ανηλίκων για στέγαση που παρελήφθησαν από τα ΕΚΚΑ το 2014[47]

Ασυνόδευτοι ανήλικοι	Μέσος όρος ηλικίας	Άνω των 12 ετών	Έως 12 ετών	**Σύνολο**
Άρρεν	16 ε 5 μ 13 ημ	2245	56	2301
Θήλυ	12 ε 11 μ 3 ημ	54	35	89
	Μ.Ο. Α και Θ 16 ε 3 μ 25 ημ	**2299**	**91**	**2390 ΑΑ**

[44] Το ΕΚΚΑ συστάθηκε από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης βάσει της Υπουργικής Απόφασης 93510/28-07-2011 (ΦΕΚ Β 2016/2011)

[45] http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2014/06/asylum_statisticaldata2013_gr.pdf καί http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2015/01/Greek-Asylum-Service-statistical-data-2014_gr.pdf

[46] ΕΚΚΑ, Στατιστικά στοιχεία έτους 2013 της Υπηρεσίας Διαχείρισης αιτημάτων στέγασης Αιτούντων Άσυλο και Ασυνόδευτων Ανηλίκων

[47] ΕΚΚΑ, Στατιστικά στοιχεία έτους 2014 της Υπηρεσίας Διαχείρισης αιτημάτων στέγασης Αιτούντων Άσυλο και Ασυνόδευτων Ανηλίκων

Αιτήματα ασυνόδευτων ανηλίκων για στέγαση που παρελήφθησαν από τα ΕΚΚΑ (Α Τρίμηνο του 2015)[48]

Ασυνόδευτοι ανήλικοι	Μέσος όρος ηλικίας	Άνω των 12 ετών	Έως 12 ετών	**Σύνολο**
Άρρεν	16 ε 4 μ 3 ημ	304	4	308
Θήλυ	13 ε 6 μ 28 ημ	14	6	20
	Μ.Ο. Α και Θ 16 ε 2 μ 1 ημ	**318**	**10**	**328 ΑΑ**

3.1 Συνοπτική αναφορά για την Μετανάστευση / Διαδικασίες που αφορούν στους δικαιούχους Διεθνούς Προστασίας.

Ταυτοποίηση:

Ο νόμος ορίζει ότι οι αρμόδιες αρχές και η τοπική διοίκηση *πρέπει να μεριμνήσουν για την ειδική μεταχείριση των αιτούντων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες* (....), ιδίως των ασυνόδευτων ανηλίκων.[49] Ωστόσο, δεν προβλέπεται ειδική διαδικασία για τον εντοπισμό των ευάλωτων ομάδων. Ο ίδιος νόμος, σχετικά με τους ανηλίκους δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, το οποίο θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα των αρμόδιων αρχών. Επιπλέον, οι αρμόδιες αρχές, υπεύθυνες για την υποδοχή και τη φιλοξενία (αιτούντων άσυλο και ασυνόδευτων ανηλίκων) πρέπει να εξασφαλίζουν την πρόσβαση σε μονάδες κοινωνικής φροντίδας σε ανηλίκους που είναι θύματα κακοποίησης οποιασδήποτε μορφής, αμέλειας, εκμετάλλευσης, βασανιστηρίων ή σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή θύματα ένοπλων συγκρούσεων και αν είναι απαραίτητο, πρέπει να εξασφαλίσουν ότι θα τύχουν κατάλληλης ψυχολογικής φροντίδας καθώς και εξειδικευμένης θεραπείας.[50]

Ο Νόμος 3907/2011[51] σχετικά με τη σύσταση της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής (ΥΠΥ) προβλέπει τον προσδιορισμό και την παραπομπή των ευάλωτων ομάδων. Κοινή αποστολή των Περιφερειακών υπηρεσιών πρώτης υποδοχής (Κέντρα Πρώτης Υποδοχής (ΚΕ.Π.Υ.) και των έκτακτων και κινητών μονάδων πρώτης υποδοχής), είναι να εφαρμόσουν διαδικασίες υποδοχής για όλους τους υπηκόους τρίτων χωρών που συνελήφθησαν για παράνομη είσοδο ή διαμονή στη χώρα. Ωστόσο, αυτή η αποστολή στην πράξη, υλοποιείται εντός των ορίων της αρμοδιότητας των περιφερειακών της υπηρεσιών.

Οι διαδικασίες περιλαμβάνουν:

1. Τον προσδιορισμό της ταυτότητας και της εθνικότητας του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένης της ηλικίας, σε περίπτωση που υπάρχει αμφιβολία για την ηλικία που δηλώθηκε.
2. Την καταγραφή των αιτούντων.
3. Την ιατρική εξέταση και τη μετέπειτα θεραπεία και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, αν χρειαστεί.

---

[48] ΕΚΚΑ, Στατιστικά στοιχεία της Υπηρεσίας Διαχείρισης αιτημάτων στέγασης Αιτούντων Άσυλο και Ασυνόδευτων Ανηλίκων, Α τριμήνου 2015

[49] Προεδρικό Διάταγμα 220 του 2007, προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσία στην Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο, 6 Νοεμβρίου 2007, άρθρο 17, διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://www.refworld.org/publisher,NATLEGBOD,DECREEES,GRC,49676abb2,0.html

[50] Άρθρο 18 ΠΔ 220/2007

[51] Νόμος 3907/2011 για την *΄Ιδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη−μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις,* 26 Ιανουαρίου 2011, διαθέσιμος στη διεύθυνση: http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4da6ee992

4. Την πληροφόρηση σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αιτούντος, ιδιαίτερα για τις συνθήκες, υπό τις οποίες μπορούν να τύχουν καθεστώτος διεθνούς προστασίας και την παραπομπή τους στο αρμόδιο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου, σε περίπτωση που υποβάλουν αίτημα για διεθνή προστασία.
5. Την παροχή υπηρεσιών σε όσους ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, έτσι ώστε να μπορούν να επωφεληθούν από τη σχετική διαδικασία.

Ο προϊστάμενος του κλιμακίου ιατρικού ελέγχου και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης του Κέντρου Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ), μετά την ταυτοποίηση των ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, εισηγείται στον διευθυντή του Κέντρου την παραπομπή τους στον αρμόδιο κατά περίπτωση φορέα κοινωνικής στήριξης ή προστασίας.[52]

Αυτή τη στιγμή υπάρχει μία σχεδόν πλήρως λειτουργική εγκατάσταση ΚΕΠΥ στο Φυλάκιο Ορεστιάδας και δύο Κινητές Μονάδες στα νησιά Λέσβο και Σάμο, με περιορισμένες δυνατότητες. Ενώ οι Κινητές Μονάδες είναι επιφορτισμένες με την αναγνώριση ατόμων με ειδικές ανάγκες, στην πράξη αυτό μπορεί να αποτελεί πρόκληση. Οι ιατρικές και ψυχοκοινωνικές ομάδες που είναι υπεύθυνες για τη διενέργεια έγκαιρης και αποτελεσματικής ατομικής συμβουλευτικής παρεμποδίζονται λόγω του μεγάλου αριθμού των αφίξεων, τη γρήγορη διοικητική διαδικασία από την αστυνομία και το περιβάλλον κράτησης. Κατά συνέπεια υπάρχει ένας δυνητικά μεγάλος αριθμός ατόμων των οποίων οι ειδικές ανάγκες δεν εντοπίζονται.[53] Η ταυτοποίηση των ευάλωτων ομάδων και η παραπομπή τους είναι ακόμα πιο δύσκολη σε άλλες περιοχές της Ελλάδας, όπου δεν υπάρχει παρουσία ΚΕΠΥ. Οι περιοχές αυτές δέχονται περίπου το 50% των νέων αφίξεων. Η αστυνομία είναι διοικητικά υπεύθυνη για την υποδοχή και δεν είναι σε θέση να ανταποκριθεί αποτελεσματικά. Νεοαφιχθέντες κρατούνται για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα σε αστυνομικά κελιά, λιμενικές εγκαταστάσεις ή σε άλλους προσωρινούς χώρους. Οι διαδικασίες πρώτης υποδοχής διεξάγονται συνοπτικά και οι νεοφερμένοι αφήνονται χωρίς τον κατάλληλο προσδιορισμό της υπηκοότητας ή την αξιολόγηση ιατρικών ή ειδικών αναγκών.[54]

Δεδομένου ότι η ΥΠΥ δεν έχει την διαχειριστική δυνατότητα να λειτουργεί σε όλη την Ελλάδα, όλοι όσοι συλλαμβάνονται χωρίς τα κατάλληλα έγγραφα υπόκεινται σε φυλάκιση και η μεταφορά τους σε κέντρο ελέγχου δεν είναι ούτε άμεση ούτε εγγυημένη. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, *«Συνολικά, η ΥΠΥ ήταν σε θέση να καταγράψει και ελέγξει 6.228 άτομα κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου, 2014. Αυτό αντιστοιχεί μόνο σε περίπου 20 τοις εκατό του συνολικού αριθμού των νέων αφίξεων κατά την περίοδο αυτή…»*[55]

Εκτίμηση ηλικίας

Η πλειοψηφία, αν όχι όλοι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που εισέρχονται στην Ελλάδα με παράτυπο τρόπο, δεν διαθέτουν κανένα νομιμοποιητικό έγγραφο. Η ανυπαρξία τυποποιημένης διαδικασίας εκτίμησης της ηλικίας τω πιθανώς ασυνόδευτων ανηλίκων παρεμποδίζει την προστασία του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Μετά την σύλληψη η ηλικία τους καθορίζεται από την Αστυνομία με βάση τη δήλωση του ανηλίκου και την προσωπική εκτίμηση μέλους της Αστυνομικής Αρχής με μόνο κριτήριο την εμφάνιση. Σε άλλες περιπτώσεις, όσοι είναι σαφώς ανήλικοι δηλώνουν ενήλικες, καταγράφονται ως τέτοιοι και στη συνέχεια δεν υποβάλλουν αίτημα για άσυλο. Αυτό οφείλεται κυρίως στην πρόθεσή τους να μεταβούν σε μια τρίτη χώρα ή να αποφύγουν μακρά περίοδο κράτησης.

Τα παιδιά που βρίσκονται υπό κράτηση μπορούν να υποβληθούν σε ιατρική εκτίμηση όταν υπάρχει αμφιβολία για την ηλικία τους. Ωστόσο, οι νομικές εγγυήσεις σχετικά με τη διαδικασία προσδιορισμού

[52] Οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται από την ΜΚΟ MED IN στη βάση σύμβασης και εξαρτώνται από την διαθέσιμη χρηματοδότηση, όπως εξήγησε ο ερωτώμενος της συγκεκριμένης ΜΚΟ.

[53] Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR): *Παρατηρήσεις σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση του ασύλου στην Ελλάδα,* δημοσιεύθηκε τον Ιανουάριο του 2015, σελίδα 9, http://www.refworld.org/docid/54cb3af34.html.

[54] Αυτόθι, σελ.11

[55] Αυτόθι, σελ. 9

ηλικίας που μπορούν να εφαρμοστούν στο πλαίσιο της εξέτασης της αίτησης ασύλου, όπως ορίζει το ΠΔ 113/2013, δεν εφαρμόζονται.[56] Μια διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας για τους νέους θεσμοθετήθηκε με Υπουργική Απόφαση στις 29 Οκτωβρίου 2013[57]. Ισχύει ειδικότερα στο πλαίσιο των διαδικασιών πρώτης υποδοχής. Όταν υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με την ηλικία κάποιου ατόμου, γίνεται παραπομπή στην μονάδα ιατρικής εξέτασης και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης για τον προσδιορισμό της ηλικίας. Σε περίπτωση που η αρχική ιατρική εκτίμηση με βάση τα μακροσκοπικά χαρακτηριστικά του ατόμου είναι ασαφής, ψυχολόγος και κοινωνικός λειτουργός εξετάζουν τη γνωστική, συμπεριφορική και ψυχολογική ανάπτυξη του ατόμου. Ως ύστατο μέτρο, το άτομο μπορεί να παραπεμφθεί σε δημόσιο νοσηλευτικό ίδρυμα για ιατρικές εξετάσεις, όπου η οστική ηλικία καθορίζεται από ακτίνες Χ του αριστερού καρπού και άκρας χειρός, οδοντιατρική εξέταση και πανοραμική ακτινογραφία δοντιών. (Άρθρο 6 Ανήλικοι και προσδιορισμός της ηλικίας)[58]

Τα αποτελέσματα της ιατρικής εκτίμησης παραδίδονται στον προϊστάμενο του τμήματος Ιατρικού Ελέγχου και Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης ο οποίος και εισηγείται στον επικεφαλής του Κέντρου την επίσημη καταχώρηση της ηλικίας, αναφέροντας επίσης τους λόγους και τα στοιχεία που οδήγησαν στο σχετικό συμπέρασμα. Ο ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα να ενημερωθεί για το αποτέλεσμα και μπορεί να προσφύγει κατά της απόφασης.[59]

Ενώ δεν απαιτείται η συναίνεση του νόμιμου εκπροσώπου του ανηλίκου (εισαγγελέα ανηλίκων) για την εκτίμηση της ηλικίας, όλα τα μέρη πρέπει να ενημερωθούν για την προβλεπόμενη εξέταση. Ο νόμιμος εκπρόσωπος (ή άτομο που αυτός έχει διορίσει) μπορεί να είναι παρόντες.[60]

Άλλες διαδικαστικές εγγυήσεις συμπεριλαμβάνουν:

- Πριν από την εξέταση του αιτήματος ασύλου οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ενημερώνονται σε γλώσσα που κατανοούν σχετικά με τη δυνατότητα προσδιορισμού της ηλικίας με ιατρική εξέταση, την μέθοδο που θα χρησιμοποιηθεί, την εξέταση, τις πιθανές συνέπειες στην εξέταση του αιτήματος ασύλου που μπορεί να έχει το αποτέλεσμα της εξέτασης, καθώς επίσης και τις συνέπειες εάν αρνηθεί ο ασυνόδευτος ανήλικος να υποβληθεί σε ιατρική εξέταση.
- Ο ασυνόδευτος ανήλικος πρέπει να συναινέσει στην εξέταση για τον προσδιορισμό της ηλικίας.
- Το αίτημα ασύλου δεν μπορεί να απορριφθεί μόνο εξαιτίας της άρνησης του ασυνόδευτου ανήλικου να συναινέσει σε ιατρική εξέταση.
- Μέχρι την ολοκλήρωση της ιατρικής εξέτασης κάθε άτομο που ισχυρίζεται ότι είναι ανήλικος πρέπει να αντιμετωπίζεται ως τέτοιο.

---

[56] Προεδρικό Διάταγμα αρ. 113/2013 *Καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου «σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα» (L326/13.12.2005) και άλλες διατάξεις.* Άρθρο 11, παρ.4, διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://www.unhcr.gr/prostasia/nomiki-prostasia/o-nomos-stin-ellada/nomothesia-gia-to-asylo.html Βλέπε επίσης, Έγγραφο του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, αρ. πρωτ. 509/12-6-2014, προς το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης / Τμήμα Αλλοδαπών και άλλες αρμόδιες αρχές, όσον αφορά την «Διοικητική κράτηση των προσώπων που δηλώνουν ότι είναι ανήλικοι και την διαδικασία προσδιορισμού ηλικίας». Το έγγραφο παρουσιάζει την διαδικασία προσδιορισμού ηλικίας που ακολουθείται και τα ζητήματα που θέτει σχετικά με τις εγγυήσεις και από την άποψη της προστασίας του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Διαθέσιμο στο ΕΣΠ.

[57] Υπουργική Απόφαση Υπ. Υγείας σχετικά με "Πρόγραμμα ιατρικού ελέγχου, ψυχοκοινωνικής διάγνωσης και υποστήριξης και παραπομπής των εισερχομένων χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα υπηκόων τρίτων χωρών σε δομές πρώτης υποδοχής" (ΦΕΚ Β' 2745/29-10-2013 - Αριθμός Υ1.Γ.Π.οικ.92490), όπου περιλαμβάνεται, (άρθρο 6), διαδικασία προσδιορισμού ηλικίας), Διαθέσιμη στη διεύθυνση: https://www.unhcr.gr/prostasia/nomiki-prostasia/o-nomos-stin-ellada/nomothesia-gia-to-asylo.html

[58] Άρθρο 6 (4) - (6) Υπουργική Απόφαση Ν. Υ1.Γ.Π.οικ.92490

[59] Article 6 (7) Υπουργική Απόφαση Ν. Υ1.Γ.Π.οικ.92490

[60] Article 6 (8) (β) Υπουργική Απόφαση Ν. Υ1.Γ.Π.οικ.92490

- Εάν τα αποτελέσματα της ιατρικής εξέτασης είναι ασαφή, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ανήλικος. [61]

Υπολογίζεται ότι μεταξύ Ιανουαρίου και Σεπτεμβρίου 2014 μόνο 1 στους 5 νεοαφιχθέντες στην Ελλάδα καταγράφηκαν στην ΥΠΥ, λόγω ανεπάρκειας πόρων. Ως αποτέλεσμα, πολλοί ασυνόδευτοι ανήλικοι μπορεί να έχουν περάσει απαρατήρητοι, με αποτέλεσμα να αποκλείονται από την πρόσβαση σε πιθανές βιώσιμες λύσεις.

Κράτηση

Η Ελληνική Νομοθεσία δεν απαγορεύει την κράτηση των ασυνόδευτων ανηλίκων. Αναφέρει συγκεκριμένα ότι «Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι και οι οικογένειες με ανήλικους κρατούνται, ως έσχατη λύση, μόνο εφόσον δεν μπορούν να εφαρμοσθούν για τον ίδιο σκοπό άλλα επαρκή, αλλά λιγότερο επαχθή μέτρα και για το ελάχιστο απαιτούμενο χρονικό διάστημα. (Άρθρο 32. Ν.3907/2011).[62] Ωστόσο, ελλείψει εναλλακτικών κατά της κράτησης μέτρων, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μπορεί να κρατούνται για διάφορους λόγους. Επειδή εισήλθαν παράτυπα στη χώρα, με σκοπό την απέλαση και ενώ περιμένουν να τοποθετηθούν σε κέντρο υποδοχής. Επίσης στερούνται της ελευθερίας τους όταν βρίσκονται σε Κέντρο Πρώτης Υποδοχής και υποβάλλονται σε διαδικασίες ελέγχου.

Ενώ όλοι οι υπήκοοι τρίτων χωρών που εισέρχονται παράτυπα στη χώρα θα πρέπει πρώτα να περάσουν από διαδικασίες ελέγχου, «ως αποτέλεσμα της περιορισμένης δυνατότητας (των ΥΠΥ) να υποδεχθούν νεοαφιχθέντες, η πλειοψηφία δεν επωφελείται από τις υπηρεσίες υποδοχής [διαδικασίες ελέγχου], όπως προβλέπεται από τη νομοθεσία.[63]

Ως αποτέλεσμα, πολλά νεοαφιχθέντα παιδιά, που δεν προσδιορίζονται ως ασυνόδευτοι ανήλικοι, κρατούνται. Επιπλέον, η απουσία ενιαίας και καθορισμένης διαδικασίας εκτίμησης της ηλικίας (η οποία ισχύει μόνο για όσους εισέρχονται σε κέντρο πρώτης υποδοχής), εκθέτει τα παιδιά που είναι καταγεγραμμένα ως ενήλικες σε μεγάλες περιόδους κράτησης και σε διαδικασίες απέλασης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη σε πόρισμα μετά από αυτοψία στο Κέντρο Φύλαξης Αλλοδαπών Αμυγδαλέζας Αττικής τον Αύγουστο του 2014, επισημαίνει την απουσία συστήματος διακρίβωσης της ηλικίας και σημειώνει ότι ... «σημαντικός αριθμός ανηλίκων κρατείται μαζί με ενηλίκους, (και) αρκετοί ήταν εμφανώς ανήλικοι ή/και προέβαλαν τον ισχυρισμό της ανηλικότητάς τους, αλλά ήταν καταχωρημένοι ως ενήλικοι».[64]

Στις 11 Ιουλίου 2013 η τοπική Αστυνομία της Ιεράπετρας στην Κρήτη επέδωσε σε τρεις αιτούντες άσυλο που καταχωρήθηκαν ως ενήλικες, διαταγή απέλασης. Στην συνέχεια μεταφέρθηκαν στο κέντρο κράτησης της Αμυγδαλέζας για να έχουν την μεταχείριση ανηλίκων καθώς προφανώς ταυτοποιήθηκαν ως ανήλικοι. Παρά την έκδοση εντολής τοποθέτησης στο ΕΚΚΑ, οι ανήλικοι δεν μεταφέρθηκαν σε Κέντρο Υποδοχής. Αντί γι αυτό μετακινήθηκαν σε κέντρο κράτησης για ενήλικες στο (Φυλάκιο Ορεστιάδας) και τελικά επιστράφηκαν στην Τουρκία, σύμφωνα με το πρωτόκολλο επανεισδοχής μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

---

[61] Άρθρο 6 (8)-(11) Υπουργική Απόφαση Ν. Υ1.Γ.Π.οικ.92490

[62] ΝΟΜΟΣ 3907/2011΄*Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη – μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών»* *και λοιπές διατάξεις.* 26 Ιανουαρίου 2011, διαθέσιμος στη διεύθυνση: http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4da6ee992

[63] Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR): *Παρατηρήσεις σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση του ασύλου στην Ελλάδα,* δημοσιεύθηκε τον Ιανουάριο του 2015, σελίδα 9, διαθέσιμες στη διεύθυνση: http://www.refworld.org/docid/54cb3af34.html.

[64] Συνήγορος του Πολίτη, Πόρισμα. Το ζήτημα της διαπίστωσης της ανηλικότητας των ασυνόδευτων ανηλίκων, 10/6/2014, σελ. 3, διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://www.synigoros.gr/resources/porisma_diapistosi-anilikotitas-asynodefton-anilikon.pdf,

Σχετικό ερώτημα για το περιστατικό απηύθυνε στις Αρχές ο Συνήγορος του Πολίτη. Ωστόσο, από την απάντηση που έλαβε δεν προκύπτει αν ποτέ εξακριβώθηκε η ηλικία τους.

Ακόμη και παιδιά που έχουν λάβει υπηρεσίες από το ΚΕΠΥ ή την κινητή μονάδα και έχει διαπιστωθεί ότι είναι ανήλικα, κρατούνται. Έκθεση του ΕΣΠ μετά από επίσκεψη δικηγόρων και κοινωνικών λειτουργών στην Αμυγδαλέζα το Νοέμβριο του 2014 επισημαίνει τις περιπτώσεις 58 ασυνόδευτων ανηλίκων που είχαν μεταφερθεί από το νησί της Λέσβου (όπου δραστηριοποιείται Κινητή Μονάδα ΠΥ) και τέθηκαν υπό κράτηση από την άφιξή τους στην Ελλάδα (τέλος Αυγούστου-αρχές Σεπτεμβρίου 2014), εν αναμονή τοποθέτησής τους σε κέντρο υποδοχής ανηλίκων.[65]

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για Πρόσφυγες και Εξόριστους (ECRE) οι υπήκοοι τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των ανηλίκων, που φθάνουν στο βόρειο τμήμα της Ελλάδας κρατούνται αρχικά στο Κέντρο Κράτησης Φυλακίου και στη συνέχεια μεταφέρονται στο παρακείμενο ΚΕΠΥ για έλεγχο, με μέγιστη παραμονή 25 ημερών. Αυτά τα άτομα στη συνέχεια μεταφέρονται πίσω στο Κέντρο Κράτησης Φυλακίου ή στο Κέντρο Κράτησης Παρανεστίου Δράμας (το οποίο υποδέχεται μόνο ασυνόδευτους ανήλικους) μέχρι να είναι διαθέσιμη μια θέση σε κέντρο υποδοχής ανηλίκων.[66]

Διάφοροι παράγοντες έχουν εκδηλώσει σοβαρές ανησυχίες σχετικά με το σύστημα υποδοχής ανηλίκων στην Ελλάδα.[67] Οι εκθέσεις τους δείχνουν ότι οι ανήλικοι κρατούνται για μεγάλο χρονικό διάστημα και δεν εφαρμόζονται εναλλακτικά μέτρα κατά της κράτησης. Οι διαδικασίες εκτίμησης της ηλικίας που διενεργούνται στα Κέντρα Κράτησης ή σε Αστυνομικά τμήματα δεν ακολουθούν μία ενοποιημένη διαδικασία διαπίστωσης της ηλικίας. Ενώ τελούν υπό κράτηση, οι ανήλικοι εκτίθενται σε ακατάλληλες συνθήκες. Ως αποτέλεσμα οι ανήλικοι αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια πρόσβασης σε πιθανές βιώσιμες λύσεις.

Επιτροπεία

Σύμφωνα με το Π.Δ. 220/2007 οι αρμόδιες αρχές πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι ο ανήλικος θα λαμβάνει την αναγκαία νομική εκπροσώπηση με την ενημέρωση του Εισαγγελέα Ανηλίκων, ή, σε περίπτωση απουσίας του, τον κατά τόπον Εισαγγελέα Πρωτοδικών, ο οποίος ενεργεί ως προσωρινός επίτροπος μέχρι τον διορισμό μόνιμου επιτρόπου για τον ανήλικο.[68] Ο νόμιμος επίτροπος θα πρέπει να διορίζεται για όλα τα ασυνόδευτα παιδιά ανεξάρτητα από την ιδιότητά τους ως αιτούντων άσυλο, σύμφωνα με απόφαση του ΣτΕ.[69]

Ο Νόμος αρ. 2447/1996 ορίζει ότι το δικαστήριο οφείλει να διορίσει έναν ενήλικο ως επίτροπο του ανηλίκου. Σε περίπτωση απουσίας ενός τέτοιου προσώπου, «... η επιτροπεία του ανηλίκου ανατίθεται σε ίδρυμα ή σωματείο που έχει συσταθεί ειδικά για το σκοπό αυτόν και διαθέτει το κατάλληλο προσωπικό και υποδομή, άλλως στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία». [70]

---

[65] Εσωτερικό έγγραφο ΕΣΠ. Διαθέσιμο κατόπιν αιτήματος.

[66] Δείτε την έκθεση του ECRE, «What's in a name? The reality of First "Reception" at Evros» («Τι σημαίνει ένα όνομα; Η πραγματικότητα της Πρώτης «Υποδοχής» στον Έβρο»), Φεβρουάριος 2015, σελ. 13, διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://www.ecre.org/component/downloads/downloads/992.html

[67] Ibid. Δείτε επίσης: « Έκθεση της AIDA για την Ελλάδα», διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://www.asylumineurope.org/reports/country/greece και του ΕΔΜ «Η εφαρμογή του μέτρου της κράτησης και των εναλλακτικών προς την κράτηση μέτρων, στο πλαίσιο των πολιτικών για τη μετανάστευση το 2014», διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/12a_greece_emn_national_report_detention_alternatives_en.pdf

[68] Άρθρο 19.1 Προεδρικό Διάταγμα 220/2007

[69] Εγκύκλιος του Υπουργείου Εσωτερικών , αρ. πρωτ.: 5401/1-261100, 23 Φεβρουαρίου 2008, κεφάλαιο 3.

[70] Βλέπε Ν.2447/1996 , Κύρωση ως κώδικα του σχεδίου νόμου «Υιοθεσία, επιτροπεία και αναδοχή ανηλίκου, δικαστική συμπαράσταση, δικαστική επιμέλεια ξένων υποθέσεων και συναφείς ουσιαστικές, δικονομικές και μεταβατικές διατάξεις». Άρθρο 1592 και άρθρο 1600, διαθέσιμος στην διεύθυνση:

Ωστόσο, στην πραγματικότητα, η απουσία κατάλληλου ιδρύματος ή σωματείου, αφήνει στον εισαγγελέα την αποκλειστική ευθύνη για τον ανήλικο. Ο μεγάλος αριθμός των παιδιών που ανατίθενται στους εισαγγελείς δεν επιτρέπει την ουσιαστική και αποτελεσματική επαφή με το παιδί. Οι εισαγγελείς δρουν συνήθως αφού λάβουν κοινοποίηση από την ΥΠΥ, ή αίτημα από την Υπηρεσία Ασύλου, η από τον ΔΟΜ ή από ΜΚΟ και δίνουν «εντολή» σύμφωνα με το αίτημα που έχουν λάβει.[71] Η ανεπάρκεια πόρων και προσωπικού περιορίζει σημαντικά την δυνατότητα του εισαγγελέα να δράσει αποτελεσματικά για να διασφαλιστεί το βέλτιστο συμφέρον και ο σεβασμός των δικαιωμάτων του παιδιού. Επιπλέον, δεν υπάρχει καμία κρατική υπηρεσία που φέρει τη συνολική ευθύνη για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων. Οι εισαγγελείς πρέπει να εκπροσωπούν τα παιδιά κάτω των 14 ετών κατά τη διαδικασία χορήγησης ασύλου. Από την άποψη αυτή, αυξάνεται η πιθανότητα πρόσβασης στην διαδικασία βιώσιμης λύσης που αφορά στο άσυλο και στην ένταξη για παιδιά κάτω των 14 ετών.[72]
Στην ουσία, το σύστημα επιτροπείας παραμένει ανενεργό.

Ρυθμίσεις Φροντίδας -
Στέγαση
Το ελληνικό δίκαιο ορίζει ότι οι «αρμόδιες αρχές που είναι υπεύθυνες για την υποδοχή και εξέταση των αιτήσεων ασύλου των ασυνόδευτων παιδιών πρέπει να λάβουν αμέσως μέτρα για την διασφάλιση των αναγκών στέγασής τους, οι οποίες μπορούν να ικανοποιηθούν με τη φιλοξενία τους σε ανάδοχη οικογένεια ή σε κέντρα φιλοξενίας κατάλληλα για ανηλίκους. Προκειμένου να διασφαλιστεί το συμφέρον των ασυνόδευτων ανηλίκων οι αρμόδιες αρχές φροντίζουν για την κοινή στέγαση αδελφών, για τον εντοπισμό μελών της οικογένειάς τους, ενώ προσπάθεια γίνεται έτσι ώστε να περιορίζονται οι αλλαγές διαμονής τους.[73]
Ο προϊστάμενος του κλιμακίου ιατρικού ελέγχου και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης του ΚΕΠΥ εισηγείται στον επικεφαλής του κέντρου, ο οποίος είναι υπεύθυνος για την παραπομπή των ασυνόδευτων ανήλικων στον αρμόδιο κατά περίπτωση φορέα κοινωνικής στήριξης ή προστασίας προκειμένου να τύχουν των κατάλληλων υπηρεσιών. (Ν.3907/2011) Σύμφωνα με την Υπηρεσία Ασύλου, όλοι οι αιτούντες που είναι εγγεγραμμένοι ρωτούνται εάν χρειάζονται στέγαση. Εάν ο/η αιτών/αιτούσα δηλώσει ότι χρειάζεται στέγαση, η Υπηρεσία Ασύλου διαβιβάζει το αίτημα του/της αιτούντος/αιτούσας για στέγαση στο ΕΚΚΑ. Μια διάταξη που δεν συμπεριλαμβάνεται στην Οδηγία για την Υποδοχή (2003/9/ΕΚ), έχει προστεθεί στο ελληνικό Π.Δ. (220/2007) που την ενσωματώνει, διευκρινίζοντας ότι η «στέγαση σε κέντρο υποδοχής δεν μπορεί να υπερβεί το ένα έτος και κατόπιν οι αιτούντες άσυλο βοηθούνται έτσι, ώστε να μπορούν να βρουν τον κατάλληλο ιδιωτικό χώρο στέγασης.»[74] Ωστόσο στην πράξη η μεγάλη πλειοψηφία των ασυνόδευτων ανήλικων φεύγουν από τα κέντρα μέσα σε ένα χρόνο και αν χρειαστεί να παραμείνουν στο κέντρο πάνω από ένα χρόνο, οι ΜΚΟ οι οποίες είναι υπεύθυνες για την διαχείριση των κέντρων δεν τους απομακρύνουν. Σύμφωνα με το Π.Δ. 141/2013, ο/η ασυνόδευτος ανήλικος που έλαβε διεθνή προστασία έχει δικαίωμα στέγασης σε κέντρα υποδοχής ασυνόδευτων ανήλικων ή σε άλλα καταλύματα κατάλληλα για ανηλίκους.[75]

---

http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/n_2447_1996.pdf
[71] Πρόσφατα, η ΜΚΟ ΜΕΤΑδραση άρχισε να υλοποιεί πιλοτικό πρόγραμμα «Δίκτυο Επιτροπείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων», στο πλαίσιο του οποίου 11 επαγγελματίες κατόπιν σχετικής εκπαίδευσης θα λαμβάνουν εξουσιοδότηση από τον Εισαγγελέα Ανηλίκων να εκπροσωπήσουν ασυνόδευτους ανήλικους για συγκεκριμένα θέματα. http://www.epitropeia.org/?q=el/programma
[72] Βλέπε το Κεφάλαιο Ασύλου στο οποίο παρουσιάζεται η διαδικασία ασύλου ειδικά για παιδιά κάτω των 14 ετών.
[73] Άρθρο 19, παρ. 2 Π.Δ. 220/2007
[74] Άρθρο 13 παρ. 2 Π.Δ. 220/2007
[75] Προεδρικό Διάταγμα 141/2013 της 21 Οκτωβρίου του 2013 Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 (L 337) σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση και το καθεστώς των αλλοδαπών ή των ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα Άτομα που δικαιούνται

Η χωρητικότητα των κέντρων υποδοχής των ασυνόδευτων ανηλίκων που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα έχει παραμείνει σχετικά σταθερή από το 2010, όταν υπήρχαν εννέα κέντρα υποδοχής ειδικά για τους ασυνόδευτους ανήλικους, με συνολική δυναμικότητα περίπου 330 θέσεων. Σήμερα δύο από αυτά τα κέντρα για τη φροντίδα αγοριών στην Κόνιτσα (δυναμικότητα 80 ατόμων) και το Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων στην Αγιάσο Μυτιλήνης (δυναμικότητα 80 ατόμων) δεν λειτουργούν κανονικά. Ωστόσο, έντεκα μικρότερα κέντρα είναι σε πλήρη λειτουργία το 2015, ανεβάζοντας τη συνολική χωρητικότητα των καταλυμάτων για ασυνόδευτους ανήλικους σε περίπου 335 θέσεις.

Κέντρα υποδοχής για ασυνόδευτους ανηλίκους

Κέντρο	**Τοποθεσία**	**Δυναμικότητα**
Κέντρο Εστία της ΜΚΟ «Αποστολή» της Εκκλησίας της Ελλάδος	Αθήνα	20
ΑΡΣΙΣ Οργάνωση φροντίδας παιδιών	Αλεξανδρούπολη, Έβρος	22
ΑΡΣΙΣ Οργάνωση φροντίδας παιδιών	Ωραιόκαστρο, Θεσσαλονίκη	30
ΑΡΣΙΣ Οργάνωση φροντίδας παιδιών	Μακρυνίτσα, Βόλος	30
Ελληνικό Κέντρο Φιλοξενίας Ερυθρού Σταυρού Ασυνόδευτων Ανηλίκων Αλλοδαπών	Αγριά Βόλου	48
Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (ΙΝΕΔΙΒΙΜ) - Κορίτσια	Άγιοι Ανάργυροι, Αθήνα	20
Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (ΙΝΕΔΙΒΙΜ) - Αγόρια	Ανώγεια, Κρήτη	25
ΝΟΣΤΟΣ	Μοσχάτο, Αθήνα	65
Εταιρεία για τη Φροντίδα Ανηλίκων	Αθήνα	15
Praksis και Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός	Πάτρα	30
ΣΤΕΓΗ PLUS Praksis	Αθήνα	30

Η διάρκεια λειτουργίας κάθε Κέντρου και οι υπηρεσίες που προσφέρουν εξαρτώνται από τους διαθέσιμους πόρους. Επίσης, η απουσία ενιαίου κανονισμού λειτουργίας προβλεπόμενου στο νόμο, επιτρέπει την παροχή διαφορετικών υπηρεσιών σε κάθε κέντρο λόγω περιορισμένων κονδυλίων. Κατά συνέπεια, η παροχή υπηρεσιών από ορισμένους επαγγελματίες (π.χ. ψυχολόγος, δικηγόρος, δάσκαλος), μπορεί να μην είναι πάντα εξασφαλισμένη. Το προβλεπόμενο βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα,[76] δεν εξασφαλίζεται στα περισσότερα από τα κέντρα, λόγω ελλιπούς χρηματοδότησης.

Ο μέσος χρόνος αναμονής μεταξύ της παραπομπής και του χρόνου αποδοχής του παιδιού σε κέντρο υποδοχής είναι 37 ημέρες (κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου το παιδί συνήθως παραμένει υπό κράτηση), ενώ η μέση διάρκεια παραμονής σε εγκατάσταση στέγασης, είναι μόνο 51 ημέρες.[77]

επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση). Άρθρο 32, παρ.3 (γ) (δ), διαθέσιμο στη διεύθυνση:
http://www.synigoros.gr/?i=foreigner.el.politikoi-pdya.131245

[76] Άρθρο 1 Π.Δ. 220/2007

[77] ΕΚΚΑ - Ετήσια έκθεση 2014

Πολλά παιδιά που πρέπει να περιμένουν αρκετές εβδομάδες για την φιλοξενία τους σε κέντρο υποδοχής αποφασίζουν να μη δεχθούν την τοποθέτησή τους και παραμένουν εκτός προστατευόμενου πλαισίου, ενώ εκείνα που δέχονται την ένταξή τους δεν παραμένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα για διάφορους λόγους.[78] Ως εκ τούτου, οποιαδήποτε αξιολόγηση των μακροπρόθεσμων αναγκών δεν μπορεί παρά να παραμένει απλά μια αξιολόγηση, αφού δεν μπορεί να μετατραπεί σε πραγματική προοπτική.

Εκπαίδευση

Η χωρίς περιορισμό πρόσβαση των ανηλίκων στα σχολεία και στην εκπαίδευση θεσπίζεται από το Ελληνικό Δίκαιο. Τα παιδιά (κάτω των 18) των αιτούντων και οι ανήλικοι αιτούντες έχουν πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα υπό τους ίδιους όρους όπως οι Έλληνες πολίτες.[79] Η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου, προβλέπει ότι η πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα δεν πρέπει να καθυστερεί πέραν των τριών μηνών από την ημερομηνία παραλαβής του αιτήματος ασύλου του ανηλίκου. Επίσης, ο νόμος περί αλλοδαπών[80] εγγυάται την πρόσβαση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε όλα τα παιδιά μεταναστών που ζουν στην Ελλάδα ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής τους στη χώρα.

Η εγγραφή ενός παιδιού στο σχολείο απαιτεί ένα πρόσωπο που να ασκεί τη γονική μέριμνα, ένα ρόλο που ο κηδεμόνας πρέπει να πληροί, προκειμένου να παρέχει συμβουλές, υποστήριξη, να παρακολουθεί τις επιδόσεις του παιδιού και να επικοινωνεί με τους καθηγητές. Στην περίπτωση απουσίας κηδεμόνα, η πρόσβαση στα σχολεία εξασφαλίζεται μόνο για ασυνόδευτους ανήλικους που διαμένουν σε κέντρα υποδοχής και ασυνόδευτους ανήλικους που μπορεί να λαμβάνουν υπηρεσίες από ΜΚΟ.

Η πλειοψηφία των ασυνόδευτων ανήλικων είναι πάνω από 16 ετών και προτιμούν να εργαστούν είτε για λόγους επιβίωσης, είτε για να υποστηρίξουν τους γονείς τους ή και τα δύο. Ακόμα και όταν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι είναι εγγεγραμμένοι στα διαπολιτισμικά σχολεία, παρουσιάζονται προβλήματα καθώς δεν υπάρχουν αρκετές τάξεις υποδοχής και τάξεις για την προετοιμασία τους. Είναι επίσης σχεδόν αδύνατο για παιδιά άνω των 15 ετών να ενταχθούν στο σχολείο, ειδικά όταν δεν έχουν παρακολουθήσει καμία τάξη του σχολείου, καθώς θα πρέπει να είναι στο ίδιο τμήμα με παιδιά 6 και 7 ετών.

Υγεία

Όλοι οι αιτούντες άσυλο έχουν δικαίωμα σε δωρεάν ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη.[81] Επίσης, όλοι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς τους.[82] Πολλά παιδιά όμως που βρίσκονται εκτός προστατευόμενου περιβάλλοντος, δεν έχουν καν γνώση αυτού του δικαιώματος. Επιπλέον, μπορεί να δημιουργηθούν προβλήματα σε σχέση με την ποιότητα της φροντίδας, λόγω των εμποδίων επικοινωνίας, αφού τα νοσοκομεία δεν έχουν διερμηνείς και συχνά ζητούν τη βοήθεια των ΜΚΟ. Η ΜΚΟ ΜΕΤΑδραση,[83] η οποία δραστηριοποιείται κυρίως στον τομέα

---

[78] Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ σημειώνει ότι «Για διάφορους λόγους, που συμπεριλαμβάνουν το είδος και την ποιότητα στέγασης που παρέχεται, την αρνητική αντίληψη σχετικά με το επίπεδο προστασίας στην Ελλάδα και τις ήδη εδραιωμένες απόψεις για τις χώρες τελικού προορισμού που προτιμούν, η πλειοψηφία των παιδιών διαφεύγει.» Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR): *Παρατηρήσεις σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση του ασύλου στην Ελλάδα,* Ιανουάριος 2015, σελίδα 22, http://www.refworld.org/docid/54cb3af34.html. Επίσης, παιδιά που έρχονται στο ΕΣΠ για βοήθεια, αναφέρουν συχνά ότι οι υπηρεσίες στα κέντρα υποδοχής δεν καλύπτουν τις ανάγκες τους, δεν έχουν πολλές πιθανότητες να τύχουν προστασίας, δεν έχουν την αίσθηση ότι μπορούν να έχουν πραγματική βοήθεια για την ένταξη τους, ότι στην Ελλάδα η συνολική κατάσταση δεν είναι τόσο καλή όσο σε άλλα κράτη μέλη, και αυτοί είναι λόγοι για τους οποίους δεν θέλουν είτε να μπουν, είτε να παραμείνουν σε κέντρο υποδοχής και προτιμούν να φύγουν από την Ελλάδα.

[79] Άρθρο 9 Π.Δ. 220/2007

[80] Βλέπε Άρθρο 21 Ν. 4251/2014 Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις, διαθέσιμος στη διεύθυνση: http://www.synigoros.gr/resources/docs/n4251_2014.pdf

[81] Άρθρο 14 Π.Δ. 220/2007

[82] Εγκύκλιος του Υπουργείου Υγείας αρ. πρωτ. Υ4Α Υ4Α / οικ. 45610 02/05/2012

[83] http://www.metadrasi.org/eng/content/translationservices

της διερμηνείας, παρέχει βοήθεια στα νοσοκομεία, ανάλογα με τη διαθέσιμη χρηματοδότηση και προσωπικό.
Υπάρχει έλλειψη ειδικών προγραμμάτων ψυχολογικής φροντίδας και θεραπείας ασυνόδευτων ανηλίκων που αντιμετωπίζουν ψυχολογικά/ψυχιατρικά προβλήματα. Τα τοπικά ψυχιατρικά νοσοκομεία παρέχουν υπηρεσίες, χωρίς όμως απαραίτητα να διαθέτουν τμήμα για ανήλικους ή να έχουν εξειδίκευση σε διαπολιτισμικά θέματα.

Εντοπισμός της οικογένειας και οικογενειακή επανένωση
Στην Ελληνική έννομη τάξη προβλέπεται το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση, η οποία μπορεί να επιτευχθεί είτε με την εφαρμογή του Κανονισμού του Δουβλίνου είτε μέσω της Οδηγίας για την Οικογενειακή Επανένωση Αναγνωρισμένων Προσφύγων.
Σύμφωνα με το Άρθρο 19, παρ. 2 γ. Π.Δ. 220/2007, όταν ένας ασυνόδευτος ανήλικος υποβάλει αίτημα ασύλου, οι αρμόδιες αρχές παραλαβής και εξέτασης πρέπει να προσπαθήσουν να εντοπίσουν τα μέλη της οικογένειας του ανηλίκου, το συντομότερο δυνατόν. Επίσης, όταν χορηγείται καθεστώς διεθνούς προστασίας σε ασυνόδευτους ανήλικους, το Τμήμα Προσφύγων και Προστασίας των αιτούντων άσυλο (τμήμα της Διεύθυνσης Κοινωνικής Αντίληψης και Αλληλεγγύης του Υπουργείου Απασχόλησης, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας), πρέπει να προσπαθήσει να εντοπίσει τα μέλη της οικογένειάς του/της (εάν η διαδικασία εντοπισμού δεν έχει ήδη αρχίσει), το ταχύτερο δυνατόν.[84]
Δεν υπάρχουν μηχανισμοί ή διαδικασίες εντοπισμού της οικογένειας. Ο εντοπισμός της οικογένειας ξεκινά όταν ένας ανήλικος υποβάλει αίτημα ασύλου και ζητεί να επανενωθεί με την οικογένεια ή τους συγγενείς του που βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος. Στην πράξη, μόνο σε περιπτώσεις όπου ένας γονέας ή άλλος στενός συγγενής του παιδιού βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μπορεί να πραγματοποιηθεί η επανένωση σύμφωνα με τα κριτήρια που ορίζονται από τον Κανονισμό του Δουβλίνου (ΕΕ) αρ. 604/2013.[85] Ο εντοπισμός της οικογένειας προβλέπεται επίσης στις περιπτώσεις επιστροφής, όπως ορίζεται στο ελληνικό δίκαιο (Ν 3907/2011), που ενσωματώνει την Οδηγία για την Επιστροφή.

Η Υπηρεσία Ασύλου ζητά πληροφορίες για την ύπαρξη συγγενών ή άλλων μελών της οικογένειας, αλλά δεν διεξάγει και την διαδικασία εντοπισμού της οικογένειας.[86] Η διεθνής οργάνωση και το Ελληνικό τμήμα του Ερυθρού Σταυρού ασχολούνται σταθερά με τον εντοπισμό της οικογένειας, ενώ η ΜΚΟ «Το Χαμόγελο του Παιδιού» υλοποιεί προγράμματα που αφορούν στον εντοπισμό της οικογένειας.[87] Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) εμπλέκεται επίσης στον εντοπισμό της οικογένειας, ωστόσο αυτό γίνεται συνήθως όταν ο/η ανήλικος/η πρόκειται να επιστρέψει στην χώρα καταγωγής του/της. ΜΚΟ (π.χ. το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων, Άρσις, PRAKSIS, Ερυθρός Σταυρός), που παρέχουν βοήθεια σε αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, ασχολούνται με τον εντοπισμό της οικογένειας στο πλαίσιο της νομικής και κοινωνικής συνδρομής που παρέχουν στους ανηλίκους, αλλά μόνο για λόγους οικογενειακής επανένωσης.

Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα για τον εντοπισμό των μελών της οικογένειας του ανηλίκου/ασυνόδευτου. Ακόμα κι αν το Ελληνικό δίκαιο έχει ενσωματώσει τις

[84] Άρθρο 32, παρ.5 Π.Δ. 141/2013
[85] Ευρωπαϊκή Ένωση: Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κανονισμός (ΕΕ), αρ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26 Ιουνίου 2013 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση), ΕΕ L 180/31; 29 Ιουνίου 2013, διαθέσιμος στη διεύθυνση:
http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2014/06/Dublin_III_gr.pdf
[86] Συνέντευξη με εκπρόσωπο της Υπηρεσίας Ασύλου.
[87] http://www.synergia-net.it/en/european-projects-list/net-for-u-%E2%80%93-needs-tackling-and-networks-tracing-for-unaccompanied-minors-integration-pre121-pe49.html

διατάξεις του Κανονισμού, ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζονται δεν εξασφαλίζει απαραίτητα την προάσπιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.[88]
Σε περίπτωση που οι Αρχές Ασύλου πρέπει να διεξαγάγουν την διαδικασία εντοπισμού της οικογένειας πέραν του πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού του Δουβλίνου, δεν είναι σαφές πώς θα χρησιμοποιούντο αυτές οι πληροφορίες δεδομένης της έλλειψης σαφών διαδικασιών προσδιορισμού του βέλτιστου συμφέροντος με την προοπτική βιώσιμης λύσης. Πιθανόν θα αποτελούσαν απλά μία συλλογή πληροφοριών, παρά έναν καθοριστικό παράγοντα για την εξακρίβωση, π.χ. του εάν η επιστροφή ενός ανήλικου στη χώρα καταγωγής του/της (βιώσιμη λύση) -θα εξυπηρετούσε το βέλτιστο συμφέρον του/της.

4. Βιώσιμες Λύσεις - προοπτικές

Άσυλο / Δικαίωμα παραμονής

Σύμφωνα με το Π.Δ. 113/2013, οι αιτήσεις ασύλου που υποβάλλονται από ασυνόδευτους ανήλικους εξετάζονται πάντα σύμφωνα με την τακτική διαδικασία.[89] Επίσης, όταν ένας ασυνόδευτος ανήλικος υποβάλει αίτημα ασύλου, οι αρμόδιες αρχές παραλαβής και εξέτασης του «πρέπει να ενεργήσουν σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 19 του Προεδρικού Διατάγματος 220/2007 προκειμένου να διορίσουν επίτροπο του ανηλίκου. Στον επίτροπο ή στον ασκούντα τη σχετική πράξη επιτροπείας πρέπει να παρασχεθεί η ευκαιρία να ενημερώσει τον ασυνόδευτο ανήλικο, σχετικά με τη σημασία και τις πιθανές συνέπειες της προσωπικής συνέντευξης και -ανάλογα με την περίπτωση- για το πώς να προετοιμαστεί για την προσωπική συνέντευξη. Ο επίτροπος ή ο ασκών την σχετική πράξη επιτροπείας καλείται και μπορεί να παρίσταται κατά τη διάρκεια της συνέντευξης του ανηλίκου και επιτρέπεται να υποβάλλει ερωτήσεις ή σχόλια, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η διαδικασία.[90]
Ο ασυνόδευτος ανήλικος άνω των 14 ετών μπορεί να υποβάλει αίτημα ατομικά, ενώ ο ασυνόδευτος ανήλικος κάτω των 14 ετών υποβάλλει αίτημα δι' εκπροσώπου.[91] (Π.Δ. 113/2013, άρθρο 35, παρ. 3, 4) Οι διασφαλίσεις που περιγράφονται στο παρόν Π.Δ. περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων: α) Οι χειριστές που διεξάγουν τις προσωπικές συνεντεύξεις με ασυνόδευτο ανήλικο πρέπει να διαθέτουν τις αναγκαίες γνώσεις σχετικά με τις ειδικές ανάγκες των ανηλίκων και να διενεργούν με τέτοιο τρόπο την συνέντευξη, ώστε να είναι απόλυτα αντιληπτή από τον αιτούντα, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη την ηλικία του.[92] και β) Η διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού αποτελεί πρωταρχική υποχρέωση κατά την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου.[93]

Οι ΜΚΟ συνεργάζονται με την Εισαγγελική Αρχή για την έκδοση εισαγγελικής παραγγελίας προκειμένου να εκπροσωπήσουν τα παιδιά κάτω των 14 ετών, στο πλαίσιο της διαδικασίας παροχής ασύλου και είναι παρούσες κατά τη διάρκεια της εξέτασης του ασύλου. Στην πράξη, δεδομένου ότι ο επίτροπος δεν υποχρεούται να παρίσταται κατά τη διάρκεια της εξέτασης του αιτήματος ασύλου ανήλικου άνω των 14 ετών, ο επίτροπος (εισαγγελέας) δεν παρίσταται, για λόγους που περιγράφονται στην ενότητα επιτροπεία (ανωτέρω). Ως αποτέλεσμα, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι άνω των 14 ετών μένουν χωρίς νομική εκπροσώπηση και προστασία κατά τη διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου. Πολύ λίγα παιδιά άνω των 14 ετών λαμβάνουν βοήθεια για την εξέταση του αιτήματος τους, τη συνέντευξή τους και

[88] Συνέντευξη με εργαζόμενο σε ΜΚΟ (Δικηγόρο ΕΣΠ), η οποία εργάζεται και με ανήλικους, συνδράμοντας τους ειδικά στη διαδικασία οικογενειακής επανένωσης, μέσω του Κανονισμού Δουβλίνου.
[89] *Προεδρικό Διάταγμα 113/2013 Καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου «σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα» (L326/13.12.2005) και άλλες διατάξεις.* 14 Ιουνίου 2013, Άρθρο 11, παρ. 6, διαθέσιμο στη διεύθυνση:
http://www.synigoros.gr/resources/docs/pd113.pdf
[90] Άρθρο 11 παρ.1 Π.Δ. 113/2013
[91] Άρθρο 35 παρ.3,4 Π.Δ. 113/2013
[92] Άρθρο 11 παρ.2 Π.Δ. 113/2013
[93] Άρθρο 11 παρ.7 Π.Δ. 113/2013

συνοδεύονται από δικηγόρο ή κοινωνικό λειτουργό κατά τη διάρκεια της εξέτασης του αιτήματος ασύλου. Η υπηρεσία αυτή παρέχεται μόνο από λίγες ΜΚΟ ή εθελοντές δικηγόρους.

Στους ανήλικους, των οποίων η αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας έχει απορριφθεί, μπορεί να χορηγηθεί άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Ωστόσο, αυτή η αίτηση εξετάζεται υπό την προϋπόθεση ότι η περίπτωση του αιτούντος έχει παραπεμφθεί στο Υπουργείο Εσωτερικών από τις Αρμόδιες Αρχές που αποφασίζουν ότι το άτομο που παραπέμπεται, πληροί μία ή περισσότερες από τις καθορισμένες προϋποθέσεις για την απόκτηση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους.[94]

Δεδομένου ότι το να είναι κάποιος ασυνόδευτος ανήλικος δεν συνιστά από μόνο του προϋπόθεση για να τύχει της άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους δεν παραπέμπονται όλοι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι. Στην ουσία δεν υπάρχει καμία εγγύηση ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι θα εξασφαλίσουν νόμιμη παραμονή πριν φτάσουν τα 18. Όπως αναφέρεται στο κεφάλαιο ταυτοποίησης σε αυτήν την έκθεση, μόνο ένα μικρό ποσοστό των παιδιών που φτάνουν στην Ελλάδα υποβάλλει αίτημα ασύλου και ένας μεγάλος αριθμός από τα αιτήματα υποβάλλονται ως μέσο για την επανένωση με την οικογένεια ή τους συγγενείς τους μέσω του Κανονισμού του Δουβλίνου.

Ένταξη

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Υπηρεσίας Ασύλου, το 2014 υποβλήθηκαν 447 αιτήματα ασύλου από ασυνόδευτους ανηλίκους και μέχρι στιγμής (πολλές υποθέσεις εκκρεμούν) χορηγήθηκε διεθνής προστασία σε 106 ανήλικους.[95] Όταν ένας ασυνόδευτος ανήλικος λαμβάνει διεθνή προστασία έχει το δικαίωμα να παραμείνει σε κέντρο υποδοχής για ανηλίκους ή σε άλλη κατάλληλη δομή.[96] Το συγκεκριμένο Π.Δ. ορίζει επίσης ότι οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας συμμετέχουν σε κατάλληλα προγράμματα ένταξης που αναπτύσσουν οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Απασχόλησης, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας.[97] Τα δικαιώματα του ασυνόδευτου ανήλικου στην εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, υγειονομική περίθαλψη, γλωσσική υποστήριξη και απασχόληση ορίζονται επίσης από το νόμο. Παρότι διάφοροι παράγοντες είναι υπεύθυνοι για την υλοποίηση δράσεων στο πλαίσιο αυτό (Υπουργεία Παιδείας, Απασχόλησης, Υγείας, Δικαιοσύνης και ΜΚΟ), στην πράξη δεν υπάρχει σαφής πολιτική ένταξης που να υπαγορεύει ένα σύνολο κατάλληλων και στοχευμένων μέτρων ένταξης (πολιτικές και διαδικασίες), ούτε υπάρχει κατάλληλος φορέας ή επίτροπος για να διασφαλίσει ότι ο ασυνόδευτος ανήλικος συμμετέχει σε ένα πρόγραμμα ένταξης ή σε κάποιο σύνολο δραστηριοτήτων (π.χ. εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, εκμάθηση γλώσσας κ.α.) για την ένταξή του. Δεδομένου ότι πολλοί ασυνόδευτοι ανήλικοι δεν θέλουν να διαμείνουν σε κέντρο υποδοχής και εκείνοι που διαμένουν φεύγουν αμέσως μετά,[98] η εφαρμογή προγράμματος ένταξης είναι εξαιρετικά δύσκολη. Επιπλέον, τα προγράμματα που αναπτύχθηκαν από το προαναφερόμενο Υπουργείο είναι μάλλον περιορισμένα στο πεδίο εφαρμογής τους, καθώς βασίζονται εξ ολοκλήρου στην χρηματοδότηση που προέρχεται από το ΕΤΠ, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας προορίζεται για υποστήριξη των μέτρων υποδοχής του Υπουργείου, έτσι

[94] ΚΥΑ 30651/2014 Άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους (Αριθμ. οικ. 30651/2014, ΦΕΚ Β' 1453/ 05.06.2014). Διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://www.synigoros.gr/?i=foreigner.el.metanastis-pdya.186723
«Αρμόδιες Αρχές Απόφασης» σύμφωνα με το άρθρο 2 περ. ιθ του π.δ. 113/2013 είναι η Αποφαινόμενη Αρχή, η Επιτροπή Προσφυγών της Αρχής Προσφυγών και, στις περιπτώσεις του άρθρου 25 παρ. 5, ο Διευθυντής της Αρχής Προσφυγών.

[95] Συγκεκριμένα, 78 ασυνόδευτοι ανήλικοι έλαβαν καθεστώς προστασίας σε Α΄ Βαθμό (53 το καθεστώς του πρόσφυγα και 25 επικουρική προστασία), ενώ 29 έλαβαν καθεστώς προστασίας Β' Βαθμό (19 και 9 αντίστοιχα). Τα στοιχεία αυτά παρασχέθηκαν από την Υπηρεσία Ασύλου, κατόπιν αιτήματος.

[96] Άρθρο 32 γ Π.Δ. 141/2013

[97] Άρθρο 35 Π.Δ. 141/2013

[98] Βλέπε, υποσημείωση 21

ώστε τα ζητήματα ένταξης να μπαίνουν σε «δεύτερη μοίρα».[99] Όπως έδειξαν πρόσφατες έρευνες, «Τα μέτρα ένταξης ως επί το πλείστον έχουν μείνει στα χαρτιά, ενώ στην πράξη είναι μάλλον στοιχειώδη."[100]

Προς το παρόν δεν υπάρχουν σε εξέλιξη προγράμματα ένταξης που να χρηματοδοτούνται από το κράτος. Τα δύο τελευταία σχετικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό (με χρηματοδότηση) από το ΕΤΠ, έληξαν το Δεκέμβριο του 2014 και δεν έχει ανακοινωθεί ακόμα πότε θα ξεκινήσουν δράσεις στο πλαίσιο του Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης (ΤΑΜΕ, AMIF) που αντικατέστησε το ΕΤΠ.

Οικογενειακή επανένωση με τον κανονισμό του Δουβλίνου

Ο Κανονισμός του Δουβλίνου (604/2013/ΕΕ)[101] όπως ισχύει τη δεδομένη στιγμή, προβλέπει πολυάριθμες εγγυήσεις και νομικές ρυθμίσεις για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, με απώτερο σκοπό την ορθή εκτίμηση και εξυπηρέτηση του Βέλτιστου Συμφέροντος του Παιδιού, μειώνοντας έτσι στο ελάχιστο το ενδεχόμενο οποιοδήποτε παιδί έχει μέλη της οικογένειας του σε άλλο κράτος μέλος, να παραμείνει ασυνόδευτο. Στο πλαίσιο του συστήματος Δουβλίνου, αν ένα μέλος της οικογένειας, αδελφός/ή ή συγγενής[102] του ανηλίκου εντοπίζεται σε άλλο κράτος μέλος, η επανένωση αποτελεί προτεραιότητα, καθώς τεκμαίρεται καταρχήν ότι εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον οποιουδήποτε παιδιού .[103] Έτσι, όσον αφορά την παροχή μιας βιώσιμης λύσης που εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, η ύπαρξη οποιουδήποτε από τα ανωτέρω πρόσωπα στην επικράτεια της ΕΕ, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα που θα υποδείξει τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί.

Σύμφωνα με το άρθρο 6, τα κράτη μέλη ανταλλάσσουν πληροφορίες και συνεργάζονται μεταξύ τους, καθώς και με άλλους διεθνείς οργανισμούς αν κριθεί απαραίτητο, προκειμένου να εντοπίσουν κάποιο μέλος της οικογένειας ή κάποιον «κατάλληλο» για τη φροντίδα του παιδιού συγγενή, στο έδαφός τους. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που αιτούνται άσυλο θα πρέπει να υποστηρίζονται από κατάλληλο επαγγελματία που θα ενεργεί ως εκπρόσωπος [104] προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού θα ληφθεί υπόψη κατά τη διαδικασία καθώς και το δικαίωμα του παιδιού να ακουστεί. Ταυτόχρονα, το σύστημα του Κανονισμού ρυθμίζει ειδικούς παράγοντες καθορισμού του ΒΣΠ, αποφασιστικής σημασίας, τους οποίους οφείλουν να εκτιμούν κατά τη διαδικασία τα Κράτη Μέλη (όπως οι δυνατότητες επανένωσης, η ευημερία και κοινωνική ανάπτυξη του ανηλίκου, η ασφάλεια και προστασία, καθώς και οι απόψεις του ανηλίκου), περιορίζοντας τη διακριτική ευχέρεια εκτιμήσεως των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της αρχής.

---

[99] Από το σύνολο του προϋπολογισμού του ΕΤΠ για το 2012 (5.099.682€) και για το 2013 (4.009.053€), διατέθηκαν ποσά για θέματα που αφορούν στην Ένταξη ύψους 387.272€ και 219.060€, αντίστοιχα. http://www.ypakp.gr/

[100] Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), *Μετανάστευση στην Ελλάδα - Τελευταίες εξελίξεις το 2014,* http://goo.gl/Y80joQ, σελίδες 16-17.

[101] Βλ. Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση), διαθέσιμος στη διεύθυνση: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R0604&qid=1447883018724&from=EN

[102] Θείος-α / Παππούς- Γιαγιά (άρθρο 2 (η) Ορισμοί)

[103] Βλέπε επίσης Προοίμιο του κανονισμού (13) και (16), καθώς και το άρθρο 6 (3) που παρέχουν δείκτες αξιολόγησης του Βέλτιστου Συμφέροντος του Παιδιού, προς καθοδήγηση των ΚΜ κατά τη διαδικασία εκτίμησης του, οι οποίοι θέτουν την δυνατότητα οικογενειακής επανένωσης ως πρωτεύοντα και καθοριστικό κατά την εκτίμηση παράγοντα. Σύμφωνα με το προοίμιο, η ύπαρξη μέλους της οικογένειας ή συγγενή σε οποιοδήποτε κράτος μέλος, αποτελεί δεσμευτικό κριτήριο ευθύνης από το εν λόγω ΚΜ, από το οποίο δεν μπορεί να παρεκκλίνει.

[104] Με την επιφύλαξη του νομικού ή άλλου εκπροσώπου του παιδιού όπως περιγράφεται στο άρθρο 25 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ

Στην πράξη, μετά την καταχώρηση του αιτήματος ασύλου, η Υπηρεσία Ασύλου διερευνά [105] μέσω ερωτήσεων προς το παιδί, το ενδεχόμενο παρουσίας οποιουδήποτε μέλους της οικογένειας ή συγγενή του παιδιού στο έδαφος της ΕΕ, ενώ συλλέγει όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το πού βρίσκεται ο ενήλικας, τα στοιχεία επικοινωνίας του, καθώς και τυχόν έγγραφα που αποδεικνύουν τους οικογενειακούς δεσμούς. Τα παιδιά, εφόσον συναινούν παραπέμπονται στο ΕΚΚΑ από την Υπηρεσία, και ενημερώνονται σχετικά με τις ιατρικές εξετάσεις που ενδεχομένως κριθούν αναγκαίες προκειμένου να φιλοξενηθούν σε κάποιο ξενώνα. Το αίτημα «ανάληψης ευθύνης» διαβιβάζεται χωρίς καθυστέρηση στην τρίτη χώρα, επί του οποίου εκδίδεται είτε απάντηση έγκρισης/απόρριψης, είτε αίτημα υποβολής πρόσθετων πληροφοριών.

Εάν ένα μέλος της οικογένειας αποδειχθεί ότι βρίσκεται σε ένα κράτος μέλος, το κράτος αυτό υποχρεούται να δεχθεί την «ανάληψη της ευθύνης» [106], εκτός και αν η συγκεκριμένη επανένωση αποδεδειγμένα δεν εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Με το νέο Κανονισμό, τα κράτη μέλη δεν έχουν τη διακριτική ευχέρεια να αρνηθούν την επανένωση του παιδιού με μέλος της οικογένειας ή με άλλο συγγενή (θείο, θεία, παππού, γιαγιά), εφόσον δεν εντοπίζονται γονείς ή αδέλφια. Παρόλα αυτά, ένα αίτημα μπορεί πράγματι να απορριφθεί, εάν η επανένωση αποδεικνύεται αντίθετη με το βέλτιστο συμφέρον του.

Το νέο σύστημα Δουβλίνου είναι δομημένο με τέτοιο τρόπο ώστε να εξαλείφεται κάθε πιθανότητα να παραμείνει ασυνόδευτο κάποιο παιδί, εισάγοντας ρητά την υποχρέωση επανένωσης και με «συγγενείς». Παρά το γεγονός ότι με αυτό τον τρόπο διευρύνει τον μέχρι πρότινος περιορισμένο ορισμό των ικανών να αναλάβουν τη φροντίδα του παιδιού ενηλίκων, που αφορούσε μόνο τους γονείς, προβλήματα μπορούν να εμφανιστούν - και πράγματι εμφανίζονται μεταξύ κρατών μελών, αναφορικά με το κατά πόσον εκτιμάται ικανός ένας συγκεκριμένος συγγενής ή εάν μια συγκεκριμένη επανένωση εξυπηρετεί πραγματικά το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, πράγμα το οποίο μερικές φορές οδηγεί σε αθέμιτες και άδικες λύσεις που υπονομεύουν την κατάσταση του παιδιού. Οι αξιολογήσεις «καταλληλότητας» ατόμων και συνθηκών διαβίωσης ποικίλλουν, και συχνά διαφέρουν ανά Κράτος Μέλος, π.χ η Σουηδία αρνήθηκε την επανένωση ενός έφηβου ασυνόδευτου ανήλικου που βρισκόταν στην Ελλάδα με το θείο του στο έδαφος της, με την αιτιολογία ότι ο συγκεκριμένος συγγενής είχε χαμηλό εισόδημα και το σπίτι του δεν ήταν «ικανοποιητικό», αγνοώντας εντελώς το γεγονός ότι το παιδί στην Ελλάδα θα παρέμενε χωρίς ουσιαστική επιτροπεία, στέγη και οικονομική στήριξη. Από την άλλη πλευρά, η Γερμανία ποτέ δεν αρνήθηκε την επανένωση για τέτοιου είδους λόγους, καθώς η ανεπάρκεια του συστήματος υποδοχής και επιτροπείας στην Ελλάδα θεωρείται δεδομένη.

Συνήθως μέσα σε ένα μήνα λαμβάνεται η απάντηση από τα Κράτη Μέλη, με την οποία ο ανήλικος γίνεται αποδεκτός χωρίς ιδιαίτερες επιπλοκές ή με αίτημα περαιτέρω τεκμηρίωσης της συγγένειας, είτε μέσω ιατρικών εξετάσεων (DNA), ή δια πρόσθετων πληροφοριών και εγγράφων. Όπως δείχνουν τα παραπάνω παραδείγματα, το περιεχόμενο της απάντησης εξαρτάται από το κράτος μέλος, προς το οποίο έχει διαβιβαστεί το αίτημα.

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ενημερώνονται το συντομότερο δυνατόν, στα πλαίσια που επιτρέπει η δυνατότητα διερμηνείας στην Υπηρεσία Ασύλου και καλούνται να υπογράψουν την επίσημη κοινοποίηση της απόφασης. Στις περιπτώσεις παιδιών κάτω των 14 ετών ο εισαγγελέας ενημερώνεται, αλλά για να συνεχιστεί η διαδικασία, το άτομο που ορίζεται ειδικά από τον εισαγγελέα, πρέπει να επισκεφθεί την Υπηρεσία και να υπογράψει τα σχετικά έγγραφα, καθώς και να δηλώσει την ικανότητα ή την αδυναμία του να συνοδεύσει το παιδί στην τρίτη χώρα -προκειμένου να ορισθεί ένας αστυνομικός ως συνοδός. Αφού έχει ενημερωθεί επίσημα ο ασυνόδευτος ανήλικος ή ο εκπρόσωπος του για την απόφαση, ενημερώνεται για τις πιθανές ημερομηνίες ταξιδίου και πτήσεων, έτσι ώστε να μπορέσουν να έχουν εγκαίρως τυχόν συμπληρωματικά απαιτούμενα για την μετακίνηση έγγραφα. Πάλι, η μετακίνηση καθυστερεί για παιδιά που έχουν ανάγκη αστυνομικής συνοδείας, λόγω της περιορισμένης ικανότητας των αστυνομικών

[105] Στις περιπτώσεις ανηλίκων κάτω των 14 ετών ο εισαγγελέας ενημερώνεται για να συναινέσει στην καταχώρηση ενεργώντας ως προσωρινός επίτροπος σύμφωνα με το νόμο.

[106] Στατιστικές πληροφορίες σχετικά με τον κανονισμού του Δουβλίνου για 2013-2014: Αιτήματα ανάληψης ευθύνης 138, αποδοχές 85. Απορρίψεις 33, επιτυχείς μεταφορές 41. Αυτές οι πληροφορίες παρασχέθηκαν από την Υπηρεσία Ασύλου, κατόπιν αιτήματος.

δυνάμεων να αναλάβουν και αυτά τα καθήκοντα. Η μετακίνηση γίνεται συνήθως μετά από 4-5 μήνες από την ημερομηνία αποδοχής, υποδεικνύοντας ότι απαιτούνται τουλάχιστον 7 με 8 μήνες μέχρι την ολοκλήρωση της συνολικής διαδικασίας από την αρχική αίτηση.
Σύμφωνα με την εμπειρία των ΜΚΟ και του ΔΟΜ, πολλοί ανήλικοι προτιμούν να φθάσουν στις οικογένειές τους με παράτυπο τρόπο, παρά να περιμένουν την ολοκλήρωση της χρονοβόρας διαδικασίας επανένωσης.
Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες παρέχει νομική και κοινωνική συνδρομή σε Αιτούντες Άσυλο και σε Πρόσφυγες στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη και στην περιοχή του Έβρου. Μεταξύ των άλλων υπηρεσιών που παρέχει, το ΕΣΠ υποστήριξε 630 περιπτώσεις οικογενειακής επανένωσης στο πλαίσιο του κανονισμού του Δουβλίνου κατά την διάρκεια του 2012 και του 2013.[107] Το Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων (ΟΠΠ, ECRP) παρέχει νομική και κοινωνική βοήθεια στους αιτούντες άσυλο και στους πρόσφυγες. Από το 2013 έχουν πραγματοποιήσει προγράμματα νομικής και κοινωνικής βοήθειας με ιδιαίτερη έμφαση και στην οικογενειακή επανένωση. Από τον Ιανουάριο 2011 έως τον Ιούνιο 2014 βοήθησαν 310 υποθέσεις Δουβλίνου που αντιστοιχούν σε 580 άτομα, μεταξύ των οποίων και 131 οικογένειες (369 άτομα) και 95 ασυνόδευτους ανήλικους.[108]
Η βοήθεια των ΜΚΟ κατά τη διάρκεια της διαδικασίας επανένωσης ξεκινά με μια διερευνητική συνεδρία με το παιδί και ακολουθεί η επαλήθευση πληροφοριών αναφορικά με το εάν κάποιο μέλος της οικογένειας ή συγγενής του ζει σε άλλο κράτος μέλος. Στη συνέχεια παρέχεται βοήθεια για την υποβολή αίτησης ασύλου, (πρόσβαση στη διαδικασία και εκπροσώπηση), κατόπιν σχετικής εντολής του Εισαγγελέα (εισαγγελική παραγγελία) στην περίπτωση παιδιών κάτω των 14 ετών. Διατηρείται επικοινωνία με μέλη της οικογένειας / συγγενείς και με άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις ή με δικηγόρους που τυχόν υποστηρίζουν την υπόθεση στο άλλο Κράτος Μέλος καθ όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Υπάρχει επίσης συνεχής συνεργασία με την Μονάδα Δουβλίνου της Υπηρεσίας Ασύλου και με τον Εισαγγελέα Ανηλίκων. Έχουν υπάρξει περιπτώσεις όπου αστυνομικός δεν ήταν διαθέσιμος εγκαίρως να συνοδεύσει το παιδί ταξιδεύοντας στο άλλο κράτος μέλος, συνεπώς απαιτήθηκε η χορήγηση ειδικής άδειας από τον εισαγγελέα σε εκπρόσωπο ΜΚΟ προκειμένου να συνοδεύσει το παιδί και να το παραδώσει στην αρμόδια αρχή της χώρας μεταφοράς.

Επιστροφή και Επανένταξη

Ο ΔΟΜ Ελλάδας είναι η μόνη Οργάνωση που διατηρεί Υποβοηθούμενα Εθελοντικά Προγράμματα Επιστροφής και Επανένταξης (ΥΕΠΕΕ, AVRPR) για τους μετανάστες που δεν μπορούν ή δεν επιθυμούν να παραμείνουν στις χώρες υποδοχής και επιθυμούν να επιστρέψουν στις χώρες καταγωγής τους. Δεδομένου ότι πολλοί ανήλικοι δεν «καταγράφονται» στο επίσημο σύστημα και παραμένουν στο περιθώριο της κοινωνίας των πιο πυκνοκατοικημένων πόλεων, εντελώς ευάλωτοι και εκτεθειμένοι σε όλα τα είδη των κινδύνων, ο ΔΟΜ αποφάσισε να εφαρμόσει ένα πιλοτικό πρόγραμμα εθελοντικού επαναπατρισμού ασυνόδευτων ανηλίκων στη χώρα προέλευσής τους, το οποίο υλοποιήθηκε από το Φεβρουάριο του 2013 έως το φθινόπωρο του 2014.
Στον ιστότοπό του ο ΔΟΜ αναφέρει ότι, για την επιτυχή υλοποίηση των προγραμμάτων (ΥΕΠΕΕ, AVRR) απαιτείται η συνεργασία και η συμμετοχή ενός ευρέος φάσματος φορέων. Οι σχέσεις συνεργασίας που δημιουργούνται από τον ΔΟΜ και ένα ευρύ φάσμα εθνικών και διεθνών παραγόντων είναι αναγκαίες για την αποτελεσματική εφαρμογή των ΥΕΠΕΕ (AVRR) - από το στάδιο πριν την επιστροφή μέχρι την επανένταξη.[109] Οι άμεσα συμμετέχοντες στο πιλοτικό πρόγραμμα συμπεριελάμβαναν ασυνόδευτους ανήλικους, την κοινωνία των πολιτών (ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ και PRAKSIS), κυβερνητικές Αρχές (Εισαγγελέας Ανηλίκων που ενεργεί υπό την ιδιότητά του ως εκ του νόμου προσωρινός επίτροπος, Υπηρεσία Πρώτης

[107] ΕΣΠ, Ετήσιες εκθέσεις 2012, 2013, διαθέσιμες στο: http://gcr.gr/index.php/en/publications-media/annual-reports
[108] Βλέπε Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων. Έκθεση δραστηριοτήτων για την περίοδο 1η Σεπ. 2013 μέχρι 31η Αυγούστου 2014, σελ. 10 http://www.ecclesia.gr/greek/koinonia/erp_2013_2014.pdf Θα πρέπει να σημειωθεί ότι και άλλες ΜΚΟ ασχολούνται με την οικογενειακή επανένωση, ωστόσο το ΕΣΠ και το ΟΠΠ (ECRP), δεδομένης της δυνατότητας τους εξυπηρετούν τους περισσότερους ασυνόδευτους ανήλικους σε αυτή τη διαδικασία.
[109] http://greece.iom.int/node/25

Υποδοχής, Μονάδα Δουβλίνου της Υπηρεσίας Ασύλου, Υπουργείο Απασχόλησης και Πρόνοιας - ΕΚΚΑ), άλλους διεθνείς οργανισμούς και αποστολές ΔΟΜ στις χώρες προέλευσης.

Ο ΔΟΜ Ελλάδας έχει επίσης συμμετάσχει και στις τρεις πιθανές βιώσιμες λύσεις (οικογενειακή επανένωση σε τρίτη χώρα, επιστροφή στη χώρα καταγωγής, παραμονή στη χώρα άφιξης/ένταξης), και εξετάζει την κάθε βιώσιμη λύση σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες του ΔΟΜ και τις διαδικασίες που σχετίζονται με την παροχή κάθε βοήθειας και/ή την υποστήριξη των ασυνόδευτων ανηλίκων οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Παιδιού και του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, η πολιτική του ΔΟΜ βασίζεται στην αρχή ότι «το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού» είναι υψίστης σημασίας. Από την άποψη αυτή, όταν ο ΔΟΜ σχεδιάζει οποιαδήποτε βιώσιμη λύση (προφανώς και για το πιλοτικό πρόγραμμα επιστροφής των ασυνόδευτων ανηλίκων, οι κυριότεροι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη είναι:

- Οι επιθυμίες / απόψεις του παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού
- Η αξιολόγηση και η κατάσταση της οικογένειας
- Η διάρκεια της πιθανής λύσης και η επιλογή του χρόνου που προκρίνεται η λύση.

Το παιδί λαμβάνει συμβουλευτική και ενημέρωση είτε από προσωπικό του ΔΟΜ ή από κοινωνικούς λειτουργούς των ΜΚΟ που συμμετέχουν στο πλαίσιο του προγράμματος εθελούσιας επιστροφής. Οι κατευθυντήριες οδηγίες του ΔΟΜ απαιτούν είτε από τον κατά τόπο αρμόδιο ΔΟΜ ή από το προσωπικό του εταίρου του, να έχει ολοκληρώσει τον εντοπισμό της οικογένειας πριν την ανάληψη οποιασδήποτε άλλης δράσης. Οι πληροφορίες συλλέγονται και χρησιμοποιούνται για την υποστήριξη του παιδιού και συγκεκριμένα για τη διακρίβωση του βέλτιστου συμφέροντός του και την εξεύρεση μιας βιώσιμης λύσης που αντικατοπτρίζει το βέλτιστο συμφέρον του. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζεται και η επιλογή της επιστροφής.

Ειδικότερα, η διαδικασία όσον αφορά τις επιλογές της βιώσιμης λύσης είναι η εξής:

- Οι ανήλικοι, οι οποίοι βρίσκονται ήδη σε ένα προστατευτικό περιβάλλον, όπως σε ΜΚΟ, λαμβάνουν ψυχοκοινωνική στήριξη και πληροφορίες για όλες τις επιλογές τους. Τους δίνεται χρόνος για να κατανοήσουν τις επιλογές τους και τις διαδικασίες που απαιτούνται για κάθε μία από αυτές. Για τους ανηλίκους, οι οποίοι προσεγγίζουν μόνοι τους τον ΔΟΜ Ελλάδας, το πρώτο μέλημα είναι να εξασφαλιστεί η στέγασή τους και να τους δοθεί χρόνος για να ανακάμψουν από τυχόν τραυματικές εμπειρίες. Σε όλες τις περιπτώσεις που αφορούν ανηλίκους οι πιο σημαντικοί παράγοντες είναι οι εξής: ασφαλής στέγαση, κάλυψη των άμεσων αναγκών τους (υγεία, διατροφή), επικοινωνία με την οικογένεια, ψυχοκοινωνική υποστήριξη, παροχή ευκαιριών εκπαίδευσης και χρόνος για να εξετάσουν τις επιλογές τους (ανάλογα με την ωριμότητα και την ικανότητα να τις αντιληφθούν).
- Ο χρόνος περίσκεψης / ανάκαμψης είναι απαραίτητος όχι μόνο για το καλό του ανηλίκου, αλλά και για να δοθεί χρόνος στους εμπλεκόμενους οργανισμούς να συγκεντρώσουν πληροφορίες σχετικά με το παιδί, την οικογένεια του και την κατάστασή του εν γένει. Αυτές οι πληροφορίες επιτρέπουν επίσης στους οργανισμούς να διερευνήσουν τις πιθανές λύσεις που είναι διαθέσιμες για κάθε ανήλικο, να εντοπίσουν την οικογένειά του και να εκτιμήσουν την κατάστασή της και να αξιολογήσουν την πιθανότητα επανένωσης σε τρίτη χώρα ή την υποβολή αιτήματος ασύλου.

Όταν ένας ασυνόδευτος ανήλικος ζητήσει βοήθεια από τον ΔΟΜ για να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του, ο ΔΟΜ αναπτύσσει δράσεις για τον εντοπισμό της οικογένειας, την εκτίμηση της κατάστασης της οικογένειας και αξιολογεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Ενώ σε περισσότερους από 1.000 ασυνόδευτους ανήλικους παρασχέθηκαν πληροφορίες και συμβουλές σχετικά με την βοήθεια που μπορούσαν να λάβουν για την εθελούσια επιστροφή και επανένταξη τους στη χώρα καταγωγής τους. 282 επέλεξαν να εγγραφούν στο πρόγραμμα εθελούσιας επιστροφής. Ακολουθώντας τις παραπάνω διαδικασίες, από τους 282 ανήλικους οι οποίοι εξέφρασαν την επιθυμία να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, 59 ασυνόδευτοι ανήλικοι επελέγησαν τελικά να λάβουν βοήθεια για εθελούσια επιστροφή στην χώρα καταγωγής τους.

Ο ΔΟΜ Ελλάδας συνεργάζεται με τον Εισαγγελέα Ανηλίκων ή με τον Εισαγγελέα Πρωτοδικών, ο οποίος είναι εκ του νόμου ο προσωρινός επίτροπος των ασυνόδευτων ανηλίκων οι υποθέσεις των οποίων του

έχουν παραπεμφθεί. Ο προσωρινός επίτροπος είναι υπεύθυνος για τη λήψη αποφάσεων για τη διασφάλιση της προστασίας του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Σε αυτό το πλαίσιο ο Εισαγγελέας λαμβάνει την τελική απόφαση σχετικά με τη βιώσιμη λύση που αφορά στον κάθε ασυνόδευτο ανήλικο. Ο ΔΟΜ παρέχει τις βασικές πληροφορίες που συλλέγονται και αφορούν τον εντοπισμό της οικογένειας του ασυνόδευτου, την εκτίμηση της κατάστασης της οικογένειας του, την πιθανότητα έκθεσης του σε βία ή κακοποίηση, την δυνατότητα παροχής επαρκούς φροντίδας για τον ανήλικο, την ασφάλεια του ανήλικου στην κοινότητα / χώρα, καθώς επίσης και τις επιθυμίες του παιδιού. [110] Η απόφαση του εισαγγελέα βασίζεται στην πρόταση που γίνεται από την ΜΚΟ και συνοδεύεται από τις σχετικές και απαραίτητες πληροφορίες. Ο ΔΟΜ παρέπεμψε τους ανηλίκους στον εισαγγελέα με τους οποίους είχε ήδη συζητήσει διεξοδικά και είχε εκτιμήσει ότι το βέλτιστο συμφέρον τους ήταν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, (59 ασυνόδευτοι ανήλικοι από τους 282). [111]

5. Καθορισμός Βιώσιμης Λύσης - Εμπλεκόμενοι φορείς και ο ρόλος τους

Υπάρχουν πολλοί φορείς και υπηρεσίες που εμπλέκονται σε κάποιο βαθμό στην αντιμετώπιση των αναγκών των ασυνόδευτων ανηλίκων όπως π.χ η αστυνομία στα σύνορα, δικηγόροι , κοινωνικοί λειτουργοί, το προσωπικό της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, το προσωπικό των ΚΕΠΥ και των κέντρων υποδοχής, γιατροί, καθηγητές, εισαγγελείς, διερμηνείς, ΜΚΟ το προσωπικό της Υπηρεσίας Ασύλου κ.α..

Πολλοί από αυτούς παρέχουν υπηρεσίες σύμφωνα με το ρόλο τους και τα μέσα που έχουν στην διάθεσή τους. Αντιστοίχως, η παρακολούθηση και η αξιολόγηση των δράσεων και των υπηρεσιών που σχετίζονται με την «βιώσιμη λύση» είναι κομμάτι της διαδικασίας που ακολουθεί κάθε εμπλεκόμενος φορέας ή υπηρεσία. Όμως δεν είναι όλες οι υπηρεσίες διαθέσιμες σε ολόκληρη την επικράτεια. Στις μεγάλες πόλεις και ιδιαίτερα στην Αθήνα, τα παιδιά μπορεί να βρουν περισσότερη υποστήριξη και υπηρεσίες, μπορεί όμως ταυτόχρονα να ζουν σε συνθήκες εξαθλίωσης και να εκτίθενται σε μεγάλους κινδύνους, αφού κανείς - δεδομένου του περιορισμού του μηχανισμού ταυτοποίησης και του συστήματος κηδεμονίας - δεν μπορεί να αναλάβει την ευθύνη γι' αυτά.

Ο Εισαγγελέας, ως προσωρινός επίτροπος για ασυνόδευτους ανήλικους, μπορεί να λάβει απόφαση σχετικά με μια βιώσιμη λύση, συνεκτιμώντας την κατά περίπτωση υποβολή εκθέσεων ή διαβούλευση με φορείς που ασχολούνται με το παιδί, συνήθως κατόπιν αιτήματος μιας ΜΚΟ, της Υπηρεσίας Ασύλου ή του ΔΟΜ. Ομάδες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες παρέχουν εξειδικευμένη υποστήριξη στις αρμόδιες τοπικές αρχές σχετικά με τον εντοπισμό και την διαδικασία παραπομπής νεοαφιχθέντων. Παρέχουν επίσης πληροφορίες σε νεοαφιχθέντες σχετικά με τα δικαιώματά τους, τις υποχρεώσεις τους και τη διαδικασία ασύλου στα σημεία εισόδου σε όλη την Ελλάδα, αλλά και στο ΚΕΠΥ στο «Φυλάκιο». Στο ΚΕΠΥ, ο ΔΟΜ παρέχει πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα εθελούσιας επιστροφής που υλοποιεί, η

[110] Οι πληροφορίες σχετικά με την επιστροφή και την επανένταξη προέρχονται από συνέντευξη με εκπρόσωπο του γραφείου του ΔΟΜ Ελλάδας.

[111] Η έννοια του βέλτιστου συμφέροντος, ειδικά στο πλαίσιο των βιώσιμων λύσεων είναι προβληματική δεδομένης της πολυπλοκότητας της ανάλυσης που απαιτείται για τον προσδιορισμό του βέλτιστου συμφέροντος καθώς επίσης και της ανάγκης να υιοθετηθεί μία πολιτιστικά ουδέτερη προσέγγιση. «Υπάρχει συγκεκριμένος κίνδυνος για την υπεραπλούστευση της έννοιας, όπως φαίνεται με την τρέχουσα πρακτική που ακολουθείται σε αρκετά κράτη μέλη όπου η επιστροφή και η επανασύνδεση με τους γονείς (στην χώρα καταγωγής -στμ) συχνά εξισώνεται με το βέλτιστο συμφέρον.» UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Trees only move in the wind: a study of unaccompanied Afghan children in Europe*, June 2010, PDES/2010/05 :http://www.refworld.org/docid/4c21ae2a2.html p.34 Ο ερωτώμενος από το Υπουργείο Απασχόλησης σημειώνει ότι εξαθλιωμένοι ασυνόδευτοι ανήλικοι προτιμούν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, παρά να μείνουν στην Ελλάδα, αλλά δεδομένων των λόγων που επιλέγεται η εθελούσια επιστροφή, δεν μπορεί να θεωρηθεί πραγματικά ως βιώσιμη λύση. Επιπλέον, η επιλογή της επιστροφής στην πατρίδα, σε σύγκριση με άλλες επιλογές βιώσιμης λύσης δεν αποτελεί «ισότιμη» επιλογή, ιδίως όσον αφορά την κοινωνικοπολιτική κατάσταση στη χώρα καταγωγής, την «επένδυση» που έκαναν ήδη οι γονείς και οι συγγενείς, τους κινδύνους που ήδη ανέλαβε ο ασυνόδευτος ανήλικος κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του και τις τρέχουσες / πραγματικές επιλογές πίσω στην πατρίδα.

«Ιατρική Παρέμβαση» (MED IN) παρέχει ιατρικές, ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες και βοηθά στην ταυτοποίηση των ευάλωτων ομάδων, όπως π.χ. ασυνόδευτων ανήλικων, θύματα εμπορίας ανθρώπων, η "ΜΕΤΑδραση" παρέχει υπηρεσίες διερμηνείας στη βάση αντίστοιχων συμβάσεων.

Το προσωπικό της ΥΠΥ θα ενημερώσει τον επίτροπο, όταν εντοπίζεται ένας ανήλικος, την Υπηρεσία Ασύλου όταν ο ανήλικος επιθυμεί να υποβάλει αίτημα ασύλου και θα υποβάλει επίσης αίτημα στέγασης του ασυνόδευτου ανήλικου σε κέντρο υποδοχής. Ο επίτροπος (εισαγγελέας), θα επιβεβαιώσει ότι το παιδί έχει μεταφερθεί σε κέντρο υποδοχής. Εάν ο ανήλικος είναι κάτω των 14 ετών και επιθυμεί να υποβάλει αίτημα ασύλου, η Υπηρεσία Ασύλου ενημερώνει τον Εισαγγελέα Ανηλίκων και καταβάλλεται προσπάθεια να βρεθεί άτομο/υπηρεσία το οποίο δέχεται και εξασφαλίζει προς τούτο την άδεια του εισαγγελέα προκειμένου να συνδράμει τον ανήλικο και να τον εκπροσωπήσει κατά τη διάρκεια της διαδικασίας υποβολής και εξέτασης του αιτήματος ασύλου του. Εφόσον ο ανήλικος ενημερώσει την Υπηρεσία Ασύλου ότι υπάρχουν μέλη της οικογένειας ή συγγενείς του σε άλλο κράτος μέλος, τότε ενεργοποιούνται οι διαδικασίες του κανονισμού Δουβλίνο. Σε περίπτωση κατά την οποία παιδιά που δεν έχουν υποβάλει αίτημα ασύλου και δεν μένουν σε κέντρο υποδοχής, προσεγγίσουν μια ΜΚΟ, όπως το Ε.Σ.Π. ή το Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων, θα λάβουν βοήθεια αντίστοιχη του αιτήματός τους, η οποία θα βασίζεται και στην εκτίμηση του βέλτιστου συμφέροντός τους. Αν η οικογενειακή επανένωση είναι εφικτή, τότε θα πραγματοποιηθούν όλες οι απαραίτητες ενέργειες για την επίτευξή της. Παιδιά που δεν μπορούν να παραμείνουν νόμιμα στην Ελλάδα ή έχουν κάποιο καθεστώς προστασίας, αλλά επειδή βρίσκονται σε απόγνωση προτιμούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους, θα λάβουν την κατάλληλη βοήθεια και συμβουλευτική υποστήριξη από τον ΔΟΜ και μετά από τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος τους, έχουν την δυνατότητα να επιστρέψουν.

Δεδομένου ότι η βιώσιμη λύση είναι μία διαδικασία η οποία βασίζεται σε ένα συγκεκριμένο σχεδιασμό, παρατηρείται, ότι ορισμένοι φορείς -ελλείψει του συγκεκριμένου σχεδιασμού-, μπορεί, μέσω των ενεργειών τους, ή να συμβάλουν με κάποιο τρόπο στην επίτευξη μιας βιώσιμης λύσης ή ακόμα και να εκθέσουν έναν ανήλικο σε διάφορους κινδύνους. Το σημείο εισόδου του νεοαφιχθέντα ασυνόδευτου ανήλικου στην Ελλάδα είναι καθοριστικός παράγοντας σε μεγάλο βαθμό για τις πιθανότητες που θα έχει σε μία βιώσιμη λύση. Όταν φτάνουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στα νησιά, όπου δεν λειτουργεί η ΥΠΥ ή δεν έχει δικαιοδοσία, τότε η Αστυνομία είναι διοικητικά αρμόδια για τη διαχείριση των νέων αφίξεων. Με δεδομένη την περιορισμένη δυνατότητα της Αστυνομίας και σε αναμονή επικείμενων ρευμάτων νεοεισερχομένων, η διαχείριση των νεοαφιχθέντων γίνεται βεβιασμένα και με περιορισμένα μέσα, με αποτέλεσμα πολλοί ασυνόδευτοι ανήλικοι να καταγράφονται ως ενήλικες. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μεταφέρονται σε κέντρα κράτησης και παρόλο ότι μπορεί να γίνει εξακρίβωση της ηλικίας τους , όταν τελικά γίνεται δεν εξυπηρετεί πάντα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού , αφού το ευεργέτημα της αμφιβολίας υπέρ του ανηλίκου δεν λαμβάνεται υπόψη.[112] Ως αποτέλεσμα, πολλά παιδιά κρατούνται για μεγάλα χρονικά διαστήματα και ενδέχεται να υποβληθούν σε διαδικασίες απέλασης. Εάν, ωστόσο, εισέλθουν από το βορειοανατολικό τμήμα της Ελλάδας, μπορεί να έχουν καλύτερη τύχη, αφού μετά από μια σχετικά σύντομη περίοδο κράτησης, η αστυνομία θα τους μεταφέρει στο ΚΕΠΥ. Παρά το γεγονός ότι η ΥΠΥ διαθέτει περιορισμένες δυνατότητες μπορεί σε κάποιο βαθμό να διευκολύνει τις προοπτικές βιώσιμης λύσης για ασυνόδευτους ανήλικους μέσω του μηχανισμού διαχείρισης και διαδικασιών που ακολουθεί. Αντίστοιχα στα νησιά, όπου λειτουργούν οι κινητές μονάδες και όπου υπάρχει η βοήθεια του UNHCR και ΜΚΟ, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να εντοπιστούν και να παραπεμφθούν στις αρμόδιες Αρχές.

[112] Βλέπε επίσης, έγγραφο του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες με αρ. πρωτ. Number509/06-12-2014 προς το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης / Τμήμα Αλλοδαπών και προς άλλες αρμόδιες Αρχές, σχετικά με τη: «Διοικητική κράτηση των προσώπων που δηλώνουν ότι είναι ανήλικοι και διαδικασία αξιολόγησης της ηλικίας». Το έγγραφο παρουσιάζει τη διαδικασία αξιολόγησης της ηλικίας που ακολουθείται και τα ζητήματα που εγείρει υπό την άποψη των διασφαλίσεων προστασίας και υπό την άποψη της προστασίας του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Διαθέσιμο στο ΕΣΠ.

6. Βιώσιμες Λύσεις στην πράξη

Ο όρος «βιώσιμη λύση» δεν συμπεριλαμβάνεται σε κανένα από τα επίσημα νομικά έγγραφα που αφορούν στο άσυλο στην Ελλάδα. Η έννοια «βέλτιστο συμφέρον του παιδιού», βρίσκεται σε πολλά νομικά κείμενα και θα πρέπει να υπαγορεύει τις ενέργειες όλων των σχετικών φορέων. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει θεσμοθετημένη διαδικασία ή κατευθυντήριες οδηγίες είτε για τον καθορισμό (BID)είτε για την αξιολόγηση (BID)του βέλτιστου συμφέροντος, στην πράξη, οι φορείς εφαρμόζουν τις έννοιες είτε με τον τρόπο με τον οποίο τις αντιλαμβάνονται, είτε σύμφωνα με τις δικές τους πολιτικές και διαδικασίες. Φαίνεται ότι οι ενέργειες των κρατικών φορέων στην Ελλάδα επικεντρώνονται κυρίως στην κάλυψη μιας συγκεκριμένης ανάγκης του ασυνόδευτου ανήλικου, όταν προκύπτει –αποσπασματικά- και αυτό σε ένα πλαίσιο περιορισμένων επιλογών και δυνατοτήτων. Από αυτή την άποψη, οι ενέργειες τους υπαγορεύονται από την υποχρέωσή τους να λειτουργήσουν σύμφωνα με την αρμοδιότητά τους. Με αυτό τον τρόπο οι ενέργειες αυτές δεν αποσκοπούν τόσο στον ασυνόδευτο ανήλικο και την μακροπρόθεσμη ευημερία του, όσο στην δράση αυτή καθεαυτή.

Ωστόσο αυτό δεν σημαίνει ότι η μακροχρόνια προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων αποκλείεται εντελώς. Η μακροχρόνια προστασία παραμένει ως πιθανότητα, αλλά δεν βασίζεται σε συγκεκριμένο σχεδιασμό μετά από τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος. Για παράδειγμα, οι αρμόδιες αρχές για την εξέταση αιτήματος ασύλου μπορούν να ενεργήσουν έτσι ώστε ένα παιδί να επανενωθεί με την οικογένεια του και με αυτό τον τρόπο συμβάλλουν σε μία βιώσιμη λύση. Ωστόσο, οι ενέργειες τους μπορεί να υπαγορεύονται από την ευθύνη που έχουν για την ορθή εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του Κανονισμού του Δουβλίνου και όχι απαραίτητα από την επιδίωξή του για την συγκεκριμένη βιώσιμη λύση. Το ίδιο ισχύει και για την επιστροφή στη χώρα καταγωγής, η οποία κυρίως πραγματοποιείται όταν κάποιος δεν διαμένει νόμιμα στην Ελλάδα. Όταν ισχύουν οι προβλεπόμενες εγγυήσεις προστασίας για την επιστροφή των ανηλίκων, τότε μπορούν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους γεγονός που συνιστά επίσης βιώσιμη λύση. Ωστόσο, η επιστροφή στη χώρα καταγωγής δεν αποτελεί αυτή καθεαυτή βιώσιμη λύση για τον ανήλικο, αλλά μάλλον απλά εφαρμογή του νόμου σχετικά με την επιστροφή όσων διαμένουν παράνομα.

Στην πραγματικότητα, η φωνή των παιδιών δεν ακούγεται σχετικά με τον καθορισμό μιας βιώσιμης λύσης και για την προστασία τους εν γένει , δεδομένου ότι δεν υφίσταται το πλαίσιο που θα επέτρεπε κάτι τέτοιο. Αναπόφευκτα η φωνή τους προσομοιάζει και αντανακλά το αποσπασματικό σύστημα προστασίας τους. Κατά τα διάφορα στάδια της διαδικασίας η φωνή του παιδιού μπορεί να ακουστεί, όπως π.χ. όταν φθάνουν σε συγκεκριμένα σημεία στην Ελλάδα, όταν βρίσκονται σε κέντρα υποδοχής, όταν πηγαίνουν στην Υπηρεσία Ασύλου ή όταν επισκέπτονται τις ΜΚΟ.

Ανάμεσα σε αυτούς κάποιοι δεν ακούνε μόνο, αλλά και προσέχουν το τι λέει ο ανήλικος, προκειμένου να συνεργαστούν μαζί του και να τον βοηθήσουν. Για παράδειγμα στην ερώτηση «Τι νομίζετε ότι χρειάζεστε για να καθορίσετε μια βιώσιμη λύση για κάποιο παιδί;», ένας από τους ερωτηθέντες απάντησε:

> *«Χρειάζομαι ένα ολοκληρωμένο κοινωνικό ιστορικό του παιδιού το οποίο θα συμπεριλαμβάνει πληροφορίες όπως: η κατάσταση στην χώρα καταγωγής του και στο οικογενειακό του περιβάλλον πριν την αναχώρηση του, πληροφορίες για το που βρίσκεται η οικογένεια του και την μεταξύ τους σχέση, την κοινωνική κατάσταση, το επίπεδο εκπαίδευσης του, την εργασιακή του εμπειρία, τους λόγους που εγκατέλειψε την χώρα του, την διαδικασία του ταξιδιού του έως την άφιξη του, την πορεία που ακολούθησε, τυχόν δεσμούς στην χώρα άφιξης, το πώς ζει και τι μέσα διαβίωσης έχει, ύπαρξη συγγενών σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Επίσης μία εκτίμηση από κοινωνικό λειτουργό ή ψυχολόγο σχετικά με την ψυχοκοινωνική και συναισθηματική του κατάσταση, θεωρώ πώς είναι απαραίτητη. Τέλος να έχω εικόνα τι θέλει να κάνει το παιδί και τα όνειρα, ελπίδες, σχέδια του για το μέλλον».*

Στην ερώτηση «Πώς αναπτύσσετε μία σχέση εμπιστοσύνης με το παιδί; Νομίζετε ότι αυτή η σχέση σας επηρεάζει, επιδρά στην δυνατότητα σας να καθορίσετε μια βιώσιμη λύση;», απάντησε:

«Με το να μην φαίνομαι τυπικός, δημιουργώντας ένα περιβάλλον φιλικό προς το παιδί, με το να του επιτρέπω να κάθεται δίπλα μου και όχι απέναντι μου, επιτρέποντας στο παιδί να σκεφτεί και μη πιέζοντας το να απαντήσει μία προκαθορισμένη λίστα ερωτήσεων, χαμογελώντας συχνά, ενθαρρύνοντας το να ζωγραφίζει κατά την διάρκεια της συνάντησης. Αφήνοντάς το να καταλάβει ότι είμαι διαθέσιμη να το βοηθήσω, (συναντώντας το χωρίς κανονισμένη συνάντηση, δίνοντάς του έναν αριθμό τηλεφώνου για περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης κάθε είδους). Αυτά ενισχύουν τη δυνατότητά μου.»[113]

Αυτή η προσέγγιση εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, αλλά βρίσκεται εκτός πλαισίου μίας επίσημης διαδικασίας προσδιορισμού βέλτιστου συμφέροντος. Προέρχεται από έναν από τους εμπλεκόμενους στο πεδίο που για να προσδιορίσει το βέλτιστο συμφέρον λαμβάνει υπ΄ όψη τις επιθυμίες του παιδιού και ενεργεί για την οικογενειακή επανένωση μέσω του κανονισμού του Δουβλίνου. Ωστόσο, αν το παιδί δεν έρθει σε επαφή με μια ΜΚΟ, πιθανότατα θα προσπαθήσει να φύγει από την Ελλάδα μόνο του και θα εκθέσει τον εαυτό του σε περαιτέρω κινδύνους.
Συνοψίζοντας, η έλλειψη αξιολόγησης βέλτιστου συμφέροντος αμέσως μετά την άφιξη του παιδιού στην Ελλάδα και η επακόλουθη διαδικασία προσδιορισμού του βέλτιστου συμφέροντος σε συνδυασμό με την έλλειψη ενός προσώπου που θα αναλάβει την πραγματική ευθύνη για το παιδί, σημαίνει ότι η εφαρμογή βιώσιμης λύσης αποτελεί περισσότερο θέμα τύχης παρά πραγματική προοπτική.
Ωστόσο, πρόσφατα υπήρξαν κάποια θετικά βήματα σχετικά με το σύστημα ασύλου, τα οποία ενδέχεται να έχουν αντίκτυπο και στην προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων. Συγκεκριμένα:

- Δημιουργούνται τρία νέα κέντρα για ασυνόδευτους ανήλικους και ως εκ τούτου θα υπάρξει αυξημένη χωρητικότητα για ανηλίκους στα κέντρα υποδοχής.[114]
- Μετά την πρωτοβουλία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, συγκροτήθηκε το 2013 ειδική ομάδα εργασίας για ασυνόδευτους ανηλίκους. Αποτελείται από εκπροσώπους των συναρμόδιων Αρχών: Υπουργείο Δικαιοσύνης, Ελληνική Αστυνομία, Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής, Υπηρεσία Ασύλου, Υπουργείο Απασχόλησης, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και Συνήγορο του Πολίτη. Ο στόχος της ομάδας εργασίας είναι να αναπτυχθεί μια εθνική στρατηγική για τους ασυνόδευτους ανήλικους.[115] Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναφέρει ότι ο στόχος της ομάδας εργασίας είναι να προτείνει μέτρα για τη βελτίωση του συστήματος επιτροπείας.[116] Όποιος και να είναι ο στόχος, αυτή η πρωτοβουλία είναι σίγουρα ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση.
- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χορήγησε έκτακτη χρηματοδότηση από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (ΤΑΜΕ) στην Ελλάδα για την ενίσχυση της ικανότητας της Υπηρεσίας Ασύλου να ανταποκρίνεται αποτελεσματικότερα στην εισροή προσφύγων, ιδίως στην περιοχή του Ανατολικού Αιγαίου.[117]
- Σχετικά με την κράτηση, οι αναπληρωτές υπουργοί Προστασίας του Πολίτη και Μεταναστευτικής Πολιτικής, στην πρόσφατη κοινή δήλωση τους ανακοίνωσαν ότι η κράτηση των νεοεισερχόμενων και των

---

[113] Ερωτώμενος (Δικηγόρος -ΕΣΠ) που εργάζεται και με παιδιά, συνήθως για λόγους οικογενειακής επανένωσης.
[114] Βλέπε, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Staff Working Document on the Assessment of the implementation Greek Action Plan on Asylum and Migration management,* 6 October 2014, SWD(2014) 316 τελικό, σελ. 12, το οποίο αναφέρει επτά νέες εγκαταστάσεις υποδοχής, (μεταξύ των οποίων τρεις για ασυνόδευτους ανήλικους). Βλέπε επίσης την έκθεση του ECRE "What's in a name? The reality of First "Reception" at Evros - AIDA FACT-FINDING VISIT IN GREECE", Φεβρουάριος 2015, σ. 9, διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://www.ecre.org/component/downloads/downloads/992.html
[115] Staff Working Document on the Assessment of the implementation Greek Action Plan on Asylum and Migration management, 6 October 2014, SWD(2014) 316 τελικό, σελ. 10
[116] Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR): *Παρατηρήσεις σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση του ασύλου στην Ελλάδα*, δημοσιεύθηκε τον Ιανουάριο 2015 σελ. 23, http://www.refworld.org/docid/54cb3af34.html
[117] http://www.avramopoulos.gr/el/content/prostheti-ektakti-hrimatodotisi-13-ekat-eyro-stin-ellada-apo-tin-ee-gia-tin-stirixi-tis-leitoyrgias-tis,

αιτούντων άσυλο θα αποτελεί πλέον έσχατο μέτρο και θα πρέπει να εφαρμοστούν εναλλακτικά κατά της κράτησης μέτρα.[118] Ήδη εκατοντάδες κρατούμενοι έχουν αφεθεί ελεύθεροι. Η θετική αυτή εξέλιξη σημαίνει ότι ο χρόνος κράτησης περιορίζεται δραστικά και ως εκ τούτου αναμένεται να υπάρξει μείωση του κόστους διαχείρισης των κέντρων κράτησης. Οι πόροι που θα εξοικονομηθούν θα μπορέσουν να διατεθούν και να αυξήσουν τον προϋπολογισμό για την παροχή υπηρεσιών σε αιτούντες άσυλο.

7. Τι λένε τα παιδιά

Μετά την αναφορά στο νομικό πλαίσιο, στην τρέχουσα πρακτική, τη στάση των εμπλεκόμενων φορέων στη προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων, στις προοπτικές μιας βιώσιμης λύσης και ορισμένες θετικές εξελίξεις, ακολουθεί η οπτική των παιδιών σχετικά με τις βιώσιμες λύσεις.

Αυτές ήταν μερικές από τις απαντήσεις των παιδιών στην ερώτηση: «Πώς αντιλαμβάνεστε τις βιώσιμες λύσεις;»

«Να έχω σπίτι. *Να μπορώ να παραμείνω στην Ελλάδα. Να ανταποκρίνονται στις βασικές ανάγκες μου. Να έχω κάποια οικονομική βοήθεια. Να μάθω ένα επάγγελμα και να έχω μια έντιμη δουλειά. Να είμαι με εκείνους που αγαπώ. Μόνιμη παραμονή στην Ελλάδα.*

Να έχω νόμιμα χαρτιά. Να με σέβονται σαν ίσο και να μη μου φέρονται σαν ξένο.

Να είμαι με την οικογένειά μου. Να επανενωθώ με την οικογένειά μου από τη Συρία σε ένα ασφαλές μέρος. Να είμαι σε θέση να σπουδάσω και να πάω στη Γερμανία. Να είμαι κάπου που να με σέβονται και όπου υπάρχουν καλύτερες συνθήκες.

Να είμαι με την οικογένειά μου. Και να είμαι με την οικογένειά μου σε μια άλλη χώρα.

Να πάω στη Δανία, όπου είναι οι συγγενείς μου και στη συνέχεια να ξαναβρεθώ με τη μαμά μου που τώρα είναι στη Συρία.

Να πάω σε άλλη χώρα, στην Ελβετία, όπου ζει η μητέρα μου.

Να είμαι κάπου όπου αισθάνομαι ότι μπορώ να ζήσω, ότι είμαι ασφαλής, ότι μπορώ να κάνω πράγματα, ότι έχω ευκαιρίες, ότι μπορώ να σπουδάσω.»

Μερικές από τις απαντήσεις στην ερώτηση «Αν προσδιορίζατε μια βιώσιμη λύση για άλλο παιδί, πώς θα το κάνατε και τι θα λαμβάνατε υπ' όψη;» συμπεριελάμβαναν:

Θα ήθελα το παιδί να είναι με την οικογένειά του, είτε εδώ είτε σε άλλη χώρα. Να είναι κάπου, όπου το παιδί θα είναι ασφαλές και ευτυχισμένο.

Θα ρωτούσα το παιδί τι θέλει, αλλά αν ήταν πολύ μικρό, δεν θα το ρωτούσα. Θα επικοινωνούσα με την οικογένεια για να δω τι συμβαίνει. Θα ρωτούσα τους γονείς αν το αγαπάνε και αν θα δέχονταν να είναι μαζί τους το παιδί.

Επειδή το παιδί δεν μπορεί να αποφασίσει τι είναι σωστό, δεν θα το ρωτούσα, αντί γι αυτό θα εξασφάλιζα την προστασία του . Αν ήταν μεγαλύτερο, θα ρωτούσα το παιδί τι θέλει να κάνει στο μέλλον. Θα συμβουλευόμουν άλλους ανθρώπους που έχουν εμπειρία, τι θα ήταν καλύτερο για το παιδί στο μέλλον. Θα ρωτούσα επίσης τους γονείς πως είναι η κατάσταση στη χώρα καταγωγής. Θα ήθελα να δω το παιδί να είναι σε μια χώρα, όπου είναι πιο ασφαλές / προστατευμένο και θα είχε περισσότερες ευκαιρίες.

Το κράτος θα έπρεπε να αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού. Θα πήγαινα προσωπικά το παιδί στους γονείς του. Εάν δεν ήταν δυνατόν, θα προσπαθούσα να το φροντίσω ο ίδιος.

Θα ρωτούσα τι θέλει το παιδί, αλλά και τον ενήλικα που είναι υπεύθυνος για το παιδί.

---

[118] Υπουργείο Εσωτερικών, Δελτίο Τύπου των Αναπληρωτών Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης κ. Γιάννη Πανούση και κας Αναστασίας Χριστοδουλοπούλου σχετικά με τα Κέντρα Κράτησης, 17-02-2015 διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang=%27..%27%20&perform=view&id=50720&Itemid=1458&lang

Θα εξασφάλιζα το παιδί να είναι με την οικογένειά του και να έχει ό, τι θέλει. Η πολιτεία θα έπρεπε να αναλάβει τη φροντίδα των μικρών παιδιών.
Θα βοηθούσα το παιδί να αποκτήσει νόμιμα έγγραφα, να βρει τη μητέρα του και θα το πήγαινα σ΄ αυτήν. Θα αποφάσιζα σε συνεννόηση με κάποιον μεγαλύτερο, π.χ. έναν θείο.
Θα λάμβανα υπ΄ όψη την ηλικία του παιδιού και το πού είναι οι γονείς του. Θα ήθελα να δω το παιδί να είναι με τους γονείς του και θα συμβουλευόμουν και άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Το παιδί θα έπρεπε να είναι σε προστατευμένο περιβάλλον με συγγενείς.
Θα αναλάμβανα τη φροντίδα του παιδιού για να είναι όσο γίνεται καλύτερα και όσο περισσότερο μπορούσα. Θα φρόντιζα να πηγαίνει το παιδί στο σχολείο. Θα το βοηθούσα, να είναι προστατευμένο και να μην είναι μόνο του (να φροντίζει το ίδιο τον εαυτό του)».

8. Συμπερασματικά

Η αντίληψη των παιδιών σχετικά με την βιώσιμη λύση συμπεριλαμβάνει την απόκτηση νομικού καθεστώτος, την παροχή υπηρεσιών για την κάλυψη των βασικών τους αναγκών, το σεβασμό και την αποφυγή των διακρίσεων , την ύπαρξη ευκαιριών και προοπτικών για το μέλλον και επίσης να βρίσκονται σε προστατευμένο περιβάλλον, καθώς σχεδόν όλα είπαν ότι θέλουν να βρίσκονται με τους γονείς τους, που για αυτά αποτελούν την επιτομή της προστασίας τους.

Οι απαντήσεις των παιδιών δείχνουν ότι για τον καθορισμό μιας βιώσιμης λύσης, θα λάμβαναν υπόψη: τη γνώμη του παιδιού, την ηλικία του, τη γνώμη των μεγαλύτερων που έχουν εμπειρία (π.χ. φροντιστών), την ύπαρξη ενός ασφαλούς και προστατευόμενου περιβάλλοντος, την ύπαρξη μελλοντικών προοπτικών, την οικογενειακή τους κατάσταση, τις επιθυμίες τους και εάν γίνεται το παιδί να είναι με τους γονείς του. Τέλος, στην ερώτηση, «γιατί νομίζετε ότι ο καθορισμός βιώσιμης λύσης είναι σημαντικός», η απάντηση ήταν αρκετά ομόφωνη: επειδή είναι καλό για το παιδί.
Τα παιδιά με τις απαντήσεις τους ανέδειξαν τις βασικές πτυχές της αξιολόγησης και του καθορισμού του βέλτιστου συμφέροντος. Έγινε απόλυτα σαφές πόσο σημαντικό είναι για αυτά το μέλλον και οι μακροπρόθεσμες προοπτικές τους.
Είναι σημαντικό να υπάρχει ένα νομικό πλαίσιο που εστιάζει στο παιδί και υποστηρίζεται από αντίστοιχες πολιτικές και από ένα ουσιαστικό και αποτελεσματικό σύστημα επιτροπείας, προκειμένου να διασφαλίζεται το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και να διευκολύνεται η εξασφάλιση μιας βιώσιμης λύσης. Στην Ελλάδα εντοπίζονται κενά στο νομικό πλαίσιο σχετικά με την προστασία του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού και υπάρχει επίσης απουσία αναφορών σχετικά με την αξιολόγηση και τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.[119] Επιπλέον δεν υπάρχει οργανισμός υπεύθυνος για τη συνολική προστασία του παιδιού και έτσι οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι αποσπασματικές. Οι θετικές αλλαγές που προαναφέρθηκαν θα καλύψουν εν μέρει κάποια κενά που προβληματίζουν, αλλά τα σοβαρά ζητήματα που αφορούν την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα, παραμένουν.
Μέχρι να υπάρξει μια ολοκληρωμένη εθνική στρατηγική , η οποία θα περιλαμβάνει την ενίσχυση του νομικού πλαισίου που θα εξασφαλίζει την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων και θα περιλαμβάνει ένα λειτουργικό και αποτελεσματικό σύστημα επιτροπείας, τα παιδιά θα συνεχίσουν να υφίστανται τις επιπτώσεις που απορρέουν από την προβληματική διαδικασία ταυτοποίησης τους όταν εισέρχονται στην Ελλάδα, την απουσία ενός λειτουργικού μηχανισμού παραπομπής τους σε προστατευόμενο περιβάλλον, την έλλειψη μιας τυποποιημένης και ενιαίας διαδικασίας προσδιορισμού της ηλικίας, παρατεταμένες περιόδους κράτησης, την έλλειψη εγκαταστάσεων υποδοχής, περιορισμένες δράσεις ένταξης, και αναποτελεσματικό σύστημα επιτροπείας. Θα συνεχίσουν να εκτίθενται στους κινδύνους όταν ζουν μόνα

[119] Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες , αναφερόμενη σε βιώσιμες λύσεις, σημειώνει ότι «η απουσία επίσημης διαδικασίας αξιολόγησης και προσδιορισμού του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού τα καθιστά ευάλωτα και επιρρεπή σε παράτυπες περαιτέρω μετακινήσεις. Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (*UNHCR*), *Παρατηρήσεις της Ύπατης Αρμοστείας για το τρέχον σύστημα χορήγησης ασύλου στην Ελλάδα*, Δεκέμβριος 2014, σελ. 23, Διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://www.refworld.org/docid/54cb3af34.html

τους και θα διακινδυνεύουν να ταξιδεύουν σε άλλες χώρες για αναζήτηση ενός προστατευτικού περιβάλλοντος και θα παίρνουν ακόμη και την απόφαση να επιστρέψουν στις χώρα καταγωγής τους αντίθετα με τις συμβουλές ατόμων που τα φροντίζουν, δεδομένου ότι θα έχουν χάσει κάθε ελπίδα.

Δραστικές αλλαγές μπορεί τελικά να επιφέρουν μια κατάσταση στην οποία θα είμαστε σε θέση να προστατεύσουμε τους ασυνόδευτους ανήλικους και να εξασφαλίσουμε ότι η ευημερία και τα δικαιώματά τους αποτελούν την κύρια και πρωταρχική μέριμνα.